

Praxe a diplomová práce v kontextu profesního rozvoje

**Studijní opora pro posluchače magisterského oboru
Sociální a charitativní práce**

Tereza Cimrmannová

Tento text byl vytvořen s podporou
Institucionálního plánu Univerzity Karlovy
v rámci projektů vnitřní soutěže.

Obsah

ÚVOD.....	4
I. ODBORNÁ PRAXE	6
1. Význam zkušenostního učení v sociální a charitativní práci	6
1.1 Cíle praxe v sociální práci	7
1.3 Úloha mentora (průvodce praxí)	9
1.4 Rozsah a načasování povinné praxe	10
1.5 Podmínky plnění praxe	10
1.6 Okruhy plnění úkolů na praxi – na co se zaměřit?	11
2. Podklady k zápočtu.....	12
2.1 Podklady k zápočtu z Praxí a supervizí I. a II.	12
2.1.1 Odevzdání podkladů k zápočtu	12
2.2 Podklady k zápočtu z Praxe a supervize III. – portfolio	12
2.3 List mentora – vzor	14
2.4 Zpráva z Praxe I. (II., III.) – vzor	15
2.5 Dotazník k Praxi I. (II., III.) – vzor	18
2.6 Zpětná vazba na podklady k zápočtu	20
2.7 Dohoda o zajištění školícího pobytu	21
3. Sebereflexe v sociální a charitativní práci	22
3.1 Cesty k sebereflexi	22
3.2 Otázky vhodné k sebereflexi na praxi	23
3.3 Otázky vhodné k sebereflexi v zaměstnání	23
3.4 Reflektivní přístup a příklady dobré praxe v literatuře	23
3.5 Formulace písemné sebereflexe	24
3.6 Roviny sebereflexe	25
3.7 Úryvky ze studentských sebereflexí	26
II. DIPLOMOVÁ PRÁCE	30
1. Diplomová práce a renomé profese.....	30
2. Diplomová práce a profesní rozvoj	33
2.1 Smysluplnost psaní diplomové práce	33
2.2 Deziluze – bonus pro nadané	33
3. Priority diplomové práce a její kvalita	35
3.1 Shrnutí priorit diplomové práce	35
4. Volba tématu	37
5. Cíl jako praktická opora psaní.....	39
5.1 Formulace cílů diplomové práce	39
5.2 Metoda SMART stanovení cílů	40
5.3 Příklady vhodných a nevhodných cílů diplomové práce	40
6. Obsah diplomové práce	42
6.1 Jak nepsat zbytečný text a ušetřit čas?	42

6.2 Tvar diplomové (bakalářské) práce	43
6.3 Formulace obsahu – dva základní postupy	44
6.3.1 Varianta A – tradiční postup	44
6.3.2 Varianta B – kreativní postup	44
7. Úvod, závěr a shrnutí práce	46
8. Výzkum, průzkum, nebo šetření?	47
8.1 Základní typy výzkumu, průzkumu nebo šetření	48
9. Metodologická struktura	50
9.1 Vysvětlení povinných bodů metodologické struktury	50
10. Nedostatky v diplomové a bakalářské práci	54
10.1 Kritéria hodnocení v posudcích	55
10.2 Obhajoba	55
ZÁVĚR.....	56
LITERATURA.....	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	58
Příloha č. 1	59
Příloha č. 2	60
Příloha č. 3	62
Příloha č. 4	63
Příloha č. 5	64

ÚVOD

Cílem tohoto textu je poskytnout studijní oporu na cestě k promyšlenému profesnímu rozvoji. Studium na Husitské teologické fakultě vždy bylo a je otevřeným prostorem. Kvalita získaného vzdělání je tak do značné míry ovlivňována organizačními schopnostmi studentů, kteří si sami volí řadu kurzů, praxí i téma své diplomové práce. Oblast sociální a charitativní práce je velmi široká. Zatímco v bakalářském studiu bylo dovoleno mapovat a tápat, ve studiu magisterském se již očekává profilace směrem k určitým cílovým skupinám a konkrétním metodám odborné práce.

První část tohoto textu je věnována praxím. Uvedené dokumenty s komentáři a vzory jsou určeny zejména studentům navazujícího magisterského oboru Sociální a charitativní práce. Druhá část je k dispozici všem, kteří se v obavách pouští do psaní diplomové (bakalářské) práce.¹ Mojí snahou je vyzdvihnout prospěšnost včasné profilace a možnost systematického, promyšleného vzdělávání v trojúhelníku teorie – praxe – diplomová práce.

Konkrétní profilaci po studentovi nikdo nevyžaduje a vyžadovat nemá. Pohybujeme se ve svobodném prostředí. Pedagogové jsou zodpovědní za kontrolu základních náležitostí praxe a závěrečné práce, nositeli kontinuálního seberozvoje a konkrétního know-how jsou sami studenti. Dobře zvolená praxe a energie vložená do psaní diplomové práce je tedy příležitostí, kterou lze snadno promarnit, a to i v případě, kdy je výsledné hodnocení na magisterském diplomu výborné. V tomto kontextu je směřodatný dobrý pocit studenta (respektive zpětná vazba budoucího zaměstnavatele), že mnoho poznal a rozvinul se profesně i osobnostně.

Zkušenostní učení na praxi bývá důležitou investicí do celého profesního života. Složka dokumentů zvaná portfolio dokladuje tyto znalosti jen v základní míře, celé poznání jistě nemůže vystihnout. Dojde-li však k propojení zkušenostního učení s procesem tvorby diplomové práce, studiem literatury, účastí na seminářích a duchapřítomností na přednáškách, student si tak postupně utváří východiska budoucího uplatnění.

Veškerá doporučení k diplomové práci, která jsou uvedena v tomto textu, mají za cíl inspirovat. Nejedná se o závazné standardizované pokyny. **Pokud vedoucí práce doporučí jiný způsob a poskytne jiné vzory, přednostně je respektujeme.** V této složce dávám k dispozici minimalistické ukázky tak, aby v nich nechyběly povinné náležitosti podle autorského zákona a bibliografických norem. Variant je mnoho, jde o to, vybrat si tu nejvhodnější a aplikovat ji v celém textu jednotně.

---

¹ Tento text je primárně věnován studentům magisterských oborů, zvláště druhá část však může být oporou i v bakalářském studiu.

Text je ilustrován úryvky z provedených rozhovorů se sociálními pracovníky a pracovníky, které/ kteří působí v reálné praxi, případně se studentkami a studenty sociální práce. Vzhledem k otevřenosti uvedených výpovědí volím anonymitu všech dotazovaných.

Přeji nám všem, aby dlouhé hodiny strávené na cestě teorie, praxe a diplomové práce vedly ke skutečnému sebepoznání, vzdělání a vědomí, že prospěch může být cennější než úspěch.

Tereza Cimrmannová

I. ODBORNÁ PRAXE

Ze studentských praxí lze čerpat zkušenosti do další profesní kariéry, zvláště dokáže-li studující **propojit praxi s psaním své diplomové práce**, s cestováním a jinými výpravami za poznáním.

Období studia je otevřené zkušenostnímu učení a ověřování **teorií a metod sociální práce** přímo v terénu. Kvalitní praxe nebo dobrovolnictví doplňuje akademické poznatky a umožňuje kontinuální vzdělání v hlubších souvislostech, zároveň však v chráněné roli studenta.

Status studenta otevírá dveře na většinu odborných pracovišť, pozbytím tohoto statusu se pomyslné dveře často zavírají. Navíc se zvyšují poplatky za semináře a konference. Zaměstnání na plný úvazek spojené s rodinnými povinnostmi absolvování pestřejší praxe limituje.

Studenti se někdy trápí tím, že teoretické poznatky diskutované ve škole v praxi nikdy nepoužijí. Bohužel i bohudík je tomu tak. Cílem univerzity totiž není jen předávání znalostí, dovedností a návyků, které lze aplikovat. Smyslem vzdělání je odpradáвна kultivace člověka v jeho celistvosti a autenticitě, učení komunikaci, argumentaci a vylad'ování na okolní svět i sebe sama. V magisterském studiu už lze určitý stupeň vzdělání předpokládat. Na rozdíl od bakalářského studia se zde otevírá šance na promyšlenější cestu na trase škola – praxe – diplomová práce. **Jde o to neminout ji.**

1. Význam zkušenostního učení v sociální a charitativní práci

„Osobní prožitek přináší důležitou zkušenost a tu je potřeba následně reflektovat (pojmenovat, zhodnotit, zobecnit). Takto získané poznatky si obvykle dlouhodobě pamatujeme a snadno si je vybavujeme.“²

V **magisterském studiu** se již předpokládá **systematický profesní rozvoj**, tj. kontinuální práce na profesních kompetencích, zdokonalování se v odborných metodách a poučená spolupráce s mentorem. Je tristní, když student magisterského oboru absolvuje praxi bez přínosu a jeho kontakt s mentorem je jen formální. Naopak absolventi dobře zvolené praxe ze svého zážitku těží v dalších profesních letech, v diplomové práci i u státních zkoušek.

Absolvování praxe na různých pracovištích s několika cílovými skupinami slouží jako základ budoucí profilace. I krátká **praxe přináší odpovědi** na otázky:

- Skutečně je cílová skupina, které jsem se chtěl(a) věnovat, ta pravá?³
- Které znalosti ze školy jsem schopna/schopen v praxi využít a co k tomu potřebuji?
- Jaký pracovní tým mi vyhovuje? Jaké vedení podněcuje moji motivaci a spokojenost?

² KAŠOVÁ, J. *Prožitek jako způsob učení*, 2013, s. 14.

³ K bakalářskému studiu patří také otázka: Skutečně jsem si zvolil(a) správný obor?

- Jakou kulturu organizace bych patrně nesnesl(a)?
- Co mi působení v dané roli osobně přináší?
- Je pro mě důležité být úspěšný, nebo prospěšný?
- A mnohé další otázky, které si sami položíme.

1.1 Cíle praxe v sociální práci

- poznat zvolený obor v každodenní realitě
- reflektovat teoretickou výuku v terénu
- osvojit si základní kompetence k výkonu profese
- osvojit si hodnoty sociální práce
- reflektovat aplikaci zákonů v praxi
- vyzkoušet si odborné metody SACH
- aplikovat je v kontaktu s klienty, pokud je to možné a vhodné
- zdokonalit se v komunikaci
- pomocí sebereflexe mapovat vlastní silná a slabá místa
- systematicky na nich pracovat
- pracovat na identifikaci s vlastním oborem

Konkrétněji (příklady):

- vést rozhovor, aktivně naslouchat
- zaznamenat rozhovor s klientem
- vypracovat sociální anamnézu
- pozorovat (naučit se) případovou sociální práci v praxi
- pozorovat zkušené sociální pracovníky v praxi

Postřeh sociální pracovnice z OSPOD:

„Postupem času začínám stále silněji vnímat to, že vzdělání je pouze kultivátor schopností jedince se učit, a to zejména z praxe.“

1.2 Volba pracoviště – postup

Text této subkapitoly směřuje zvláště ke studujícím, kteří své bakalářské vzdělání absolvovali mimo obor sociální práce. Může být oporou také pro absolventy nepřilíš zdařilých praxí v předchozích letech. Povinné praxe není mnoho, jak tedy správně zvolit?

A. Organizační informace

- Výběr pracoviště – individuálně, dle zájmu a profilace studenta
- S garantem praxí ve škole lze konzultovat vhodnost cílové skupiny a pracoviště
- Na pracovišti musí probíhat odborná sociální práce (v kontaktu s mentorem – sociálním pracovníkem). Role pracovníka v sociálních službách, ošetřovatele nebo vychovatele může být přínosem, ale je mimo obor SACH (z hlediska metod a kompetencí).
- Vhodná pracoviště lze mapovat v adresářích sociálních služeb (tištěných nebo internetových). Sociální práce není synonymem sociálních služeb. Doporučit lze proto také praxi na OSPOD, v probační a mediační službě, ve střediscích náhradní rodinné péče, v hospicích (zde si ale přesně domluvte své působení – ošetřovatelská péče u lůžka nespadá do povinností sociálního pracovníka, avšak bez patřičné domluvy může být očekávána. Je dobrou zkušeností – ale dobrovolně).

B. Shrnutí praxí NEADEKVÁTNÍCH studovanému oboru (SACH)

- Pedagogická praxe (MŠ, ZŠ atd.), vychovatel, asistent pedagoga
- Speciálně a sociálně pedagogická praxe (i vzhledem k plánovaným zákonným úpravám, kdy kompetence sociálního pracovníka budou náležet pouze těm, kteří sociální práci studovali)
- Zdravotnická praxe (ošetřovatel, zdravotní sestra/bratr)
- Praxe na pozici pracovníka v sociálních službách (pečovatel, osobní asistent)

Řada studentů působí dobrovolnický práve ve výše uvedených oblastech. Tato zkušenost je cenná, rozšiřuje komplexní znalosti, buduje kontakty v pomáhajících profesích. Dobrovolnictví lze uznat jako tzv. odbornou akci v rámci plnění zápočtu SACH a dokumentace patří do portfolia. V rámci oboru SACH lze absolvovat praxi v organizaci, v níž student působí jako pracovník v sociálních službách nebo dobrovolník, ale během své praxe zde působí jako stážista po boku sociálního pracovníka dle 108/2006 Sb. (ve znění pozdějších předpisů).

C. Praktická doporučení – zajišťování praxe

Praxí během studia není mnoho – vyplatí se sdílet zkušenosti s vyššími ročníky a **zjistit**:

- Která pracoviště byla největším přínosem a proč?
- Nakolik se studentům věnoval mentor (intervize, supervize)?
- Ke které cílové skupině se profiluji? Co jsem již rozvinul(a), co potřebuji dále rozvinout?
- Sdělil(a) jsem předem na pracovišti své studijní cíle, vyhoví mi?
- Nebudu jen přítěží? Pozor – praxe na některých atraktivních pracovištích mohou být pro studenty zklamáním. Někdy je nejprospěšnější absolvovat praxi v méně známé organizaci, v níž mentor

studenty přímo zapojí do odborné práce.

- Preferujte praxi v lokalitě, kde žijete. Může souviset s nabídkou spolupráce nebo budoucího uplatnění v oboru.

Naši studenti vytvořili **seznam pracovišť**, s nimiž mají dobrou zkušenost a doporučují je ostatním. Tento seznam visí na jedné z nástěnek v 1. patře na katedře psychosociálních věd a etiky. Děkujeme!

D. Postřehy k volbě praxe

Ze zkušeností studentů SACH vyplývá, že někdy jsou praxe nejpřínosnější na těch pracovištích, na nichž to student nečekal.

Př.: Mnozí studenti přesvědčení, že chtějí pracovat s dětmi, zcela **změnili svůj názor** po absolvování praxe u seniorů nebo osob s mentálním znevýhodněním. **Proč?**

- Byli zapojení do utváření standardů kvality (zkušenost přenositelná do další praxe)
- Do individuálního plánování
- Do práce s psychobiografickým modelem (zapojení kreativity, uměleckého citění)
- Získali cenné sociálně-právní znalosti (příspěvek na péči, kalkulace důchodů)
- Účastnili se sociálního šetření, případně jednání u soudu
- Samostatně vytvářeli dokumentaci
- Byli součástí týmu, nikoli přítěží

Velmi přínosná bývá i praxe **na OSPOD nebo v sociální kuratele** (zvláště v určitých lokalitách – vyplácí se doporučení praxe od zkušenějších spolužáků). Také projekty typu **podporované zaměstnávání** nebo **sociální podnikání** představují široký prostor pro kreativitu našich studentů.

Ze zkušenosti našeho absolventa, nyní sociálního pracovníka na vedoucí pozici:

„Uvítal bych delší praxi (my jsme měli kratší, vy už máte delší). Na pracovištích, kde o studenty stojí, mají nastavený systém. Nemá cenu si praxi jen „odsedět“ a dostat razítko. Já jsem tomu naštěstí nebyl vystavený, protože jsem už byl v oboru zaměstnaný. Na pracovištích by mělo být předem dohodnuté, co škola požaduje podle profilace. Neplýtvat časem.“

1.3 Úloha mentora (průvodce praxí)

Mentor působí na zvoleném pracovišti na pozici sociálního pracovníka (dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách) a provází studenta během praxe. Na počátku pomůže stanovit realistické cíle praxe, zajišťuje potřebné úkoly, poskytuje konzultace, intervizi. Na závěr vyplní stručnou tabulku hodnocení. Je kompetentní osobou, která doporučuje studentovi, na co se zaměřit v profesním rozvo-

ji a které znalosti neminout ve škole. Vyjadřuje se k celoživotnímu vzdělávání a k psychickým úskalím na dané pozici.

Ze zkušenosti studentky sociální práce:

„Na praxi jsem se nejvíce naučila přímo z následků poradenských rozhovorů vedených mentorkou. Zapisovala jsem si vše, co jsem nevěděla, a poté jsem se doptávala mentorky na další informace. Myslím, že si z této praxe odnáším dost nových informací, které se mi budou v praxi hodit.“

1.4 Rozsah a načasování povinné praxe

Rozsah povinné praxe se v minulosti vyvíjel a měnil. **Počet hodin povinné praxe** je uveden v Karolině (soupisu přednášek), která byla platná v roce, kdy student zahajoval studium. Archiv starších Karolinek je umístěn na stránkách fakulty.

- Zahájení magisterského studia v roce 2015 a 2016–52 h/semestr
- Od roku 2017–40 h/semestr

Pedagogický výzkum i zkušenosti našich absolventů dokazují, že kvalita studia je s počtem hodin praxe provázána. Vyšší počet hodin praxe rovněž souvisí s vyšší uplatnitelností v oboru. Proto lze zejména studentům, kteří dlouhodobě nepracují na pozici sociálního pracovníka, doporučit **absolvování výrazně rozsáhlejší praxe**, co do poznání zvoleného pracoviště a jeho odborných postupů.

Dle oficiálního vzdělávacího plánu by měl student absolvovat praxi v každém semestru. S pochopením pro zvláštní potřeby studentů budou uznány i Praxe (I. + II. + III.), které budou rozloženy jinak.

Zaměstnání nebo dobrovolnictví na pozici sociálního pracovníka lze uznat jako jednu praxi (nejlépe P + S I.).

Všechny praxe musí být aktuální. **Platí zásada nové studium = nová praxe.**

Novinka dle Karolinky – pro studenty zahajující v r. 2016:

Praxi II. a III. lze plnit na 1 pracovišti s 1 cílovou skupinou a **nechat si uznat najednou** (tj. 2 × 52 nebo 2 × 40 h).

1.5 Podmínky plnění praxe

a) **intenzivní kontakt s mentorem** (sociálním pracovníkem dle 108/2006 Sb.) během praxe

b) **vhodné pracoviště**

- sociální služba dle 108/2006 Sb.

- OSPOD, kurátoři, probační a mediační služba
- sociální práce v hospici nebo jiném zdravotnickém zařízení
- sociální práce ve školských zařízeních (po boku mentora – sociálního pracovníka, NE vychovatele, psychologa, pracovníka v sociálních službách apod. – podrobněji kap. 1.2 Volba pracoviště – postup)

c) různorodost – 2 různé cílové skupiny NEBO 2 různé organizace během magisterského studia

1.6 Okruhy plnění úkolů na praxi – na co se zaměřit?

- terminologie – odbornost
- zákony
- kompetence sociálního pracovníka – schopnosti, dovednosti, pravomoci
- psychická a jiná úskalí

2. Podklady k zápočtu

Zápočet⁴ bude splněn, pokud student absolvuje vlastní praxi a dokladuje ji jen velmi stručnými odbornými zápisky. Mají sloužit jako sumarizace získaných znalostí, které lze uplatnit také u státních zkoušek a v diplomové práci. **Soustředěné psaní je vhodné věnovat zvláště sebereflexi.**

Splnit zápočet z praxí neznamena sepisovat dlouhé elaboráty, které studentovi nic nepřinesou.

2.1 Podklady k zápočtu z Praxí a supervizí I. a II.

1. Zpráva z praxe (dle zadané struktury)
2. Dotazník k praxi
3. List mentora s potvrzením
4. Doklad o jedné další odborné akci za daný semestr (nejlépe k tématu praxe: konference, seminář, workshop)

2.1.1 Odevzdání podkladů k zápočtu

Kam?

- Do schránky naproti Studijnímu oddělení
- Na stůl před přednáškou nebo po přednášce Sociální etiky, Managementu, Pokročilé komunitní sociální práce
- Na katedru (L 105)

Kdy?

V průběhu semestru, nejlépe ihned po plnění praxe. **Podklady se píší přímo na praxi.**

Nejpozději 3 týdny před datem, kdy musí být zápočet v SIS. Obvykle je zveřejněn poslední termín odevzdání (zaslán prostřednictvím e-komunikace v SIS). Po letních prázdninách je vypisován termín na začátek září.

V druhé polovině zkouškového období je vhodné upozornit formou e-mailu, že byly praxe odevzdány.

Podklady jsou studentům vráceny zpět.⁵

2.2 Podklady k zápočtu z Praxe a supervize III. – portfolio

Rozsah praxe (povinný a doporučený) je shodný s Praxí a supervizí I. a II. Mírně jiné jsou podklady k zápočtu, které se odevzdávají v portfolio.

---

⁴ Zápočet navazujícího magisterského oboru Sociální a charitativní práce.

⁵ Průběžně na přednáškách, během zapisování do indexů a na konzultacích. Po dohodě lze připravit k vrácení.

Portfolio

- Životopis
- Seznam odborné literatury – zdroje, které student během studia alespoň orientačně poznal a je schopen o nich říci několik slov u státní zkoušky
- Podklady k zápočtům z Praxí a supervizí (I., II., III.)
- Doklady o praxi nebo dobrovolnictví nad rámec povinností
- Doklady o vzdělávání nad rámec povinností

Portfolio se odevzdává v rámci zápočtu z Praxe a supervize III., doporučuji jej ale vytvářet od samého počátku magisterského studia. Portfoliem se student prezentuje u státních zkoušek a u přijímacích pohovorů u zaměstnavatele.

Další praktické informace

Sledujte svoji elektronickou poštu.

Na společnou studentskou adresu dále posíláme zajímavé nabídky praxe a vzdělávacích akcí (konferencí, seminářů apod.). Kontakt: textyprostudenty@seznam.cz, heslo: studenti

Na téže adrese najdete vždy začátkem zimního semestru veškeré formuláře ke stažení – pozor, vyplňujte vždy aktuální formuláře.

Potřebujete-li **písemnou zpětnou vazbu** na své podklady k zápočtu, vložte do nich lístek s požadavkem, případně vytištěný list s formulářem hodnocení (viz tato skripta, kap. 2.3).

Seznam osvědčených pracovišť s ochotnými mentory najdete na nástěnce katedry psychosociálních věd a etiky.

2.3 List mentora – vzor

Mentor (sociální pracovník)⁶ a **kontakt:** [Mgr. Filip Jasan, 732 123 345](#)

Název pracoviště a obec: [Společně bez bariér, o. p. s., Beroun](#)

Obsah praxe garantovaný mentorem:

1. Osobní doprovázení na pracovišti
2. Zapůjčení etického kodexu pracoviště, konzultace
3. Zajištění kontaktu s klientem – náslech, pozorování, soc. šetření, soudní jednání apod.
4. Reflexe specifických metod a kompetencí sociálního pracovníka
5. Konzultace o psychických úskalích na pracovišti a zranitelných místech studenta
6. Hodnocení (zpětná vazba v tabulce)

Hodnocení mentora (na konci praxe):⁷

Kompetence pro praxi v sociální práci	Hodnocení mentora ⁸
1. Orientace v zákonech	1 2 3 4 <u>5</u> 6 7
2. Znalost etických zásad	1 2 3 4 5 <u>6</u> 7
3. Schopnost komunikace s cílovou skupinou	1 2 3 4 <u>5</u> 6 7
4. Schopnost komunikace v týmu	1 2 3 4 5 6 <u>7</u>
5. Odbornost – možnosti sociální práce s cílovou skupinou	1 2 3 4 <u>5</u> 6 7
6. Znalost vlastních zranitelných míst, práce s nimi, sebereflexe	1 2 3 <u>4</u> 5 6 7
7. Znalost sítě psychosociálních služeb v dané lokalitě	1 2 <u>3</u> 4 5 6 7
8. Silná místa studenta (co chválím, v čem pokračovat?): Motivace. Spolehlivost. Schopnost týmově pracovat. Znalosti ze studia.	
9. Doporučení, podněty ke zlepšení: Zaměřit se do hloubky na jednu cílovou skupinu. Upevnit profesní hranice.	

Prohlašuji, že podpořím systematické plnění úkolů k zápočtu přímo na pracovišti, a souhlasím s výše uvedeným obsahem spolupráce se studentkou/studentem.⁹

Potvrzuji, že student [Bc. Svatopluk Student](#)

absolvoval na našem pracovišti odbornou praxi v trvání **65 h.**

V _____ dne _____ (podpis a razítko)¹⁰

⁶ Sociální pracovnice/pracovník dle 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁷ Student vyplňuje podobnou tabulku ve své sebereflexi.

⁸ Úplné zvládnutí = 7 bodů.

⁹ Magisterský obor Sociální a charitativní práce na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Kontakt – magisterské praxe: TerezaCimmanova@email.cz, telefon: 222 539 201.

¹⁰ Prázdný formulář najdete v Příloze č. 1 těchto skript. Elektronická podoba všech formulářů k zápočtu je zasílána na textyprostudenty@seznam.cz, heslo: studenti vždy na začátku zimního semestru.

2.4 Zpráva z Praxe I. (II., III.) – vzor

Zprávu z praxe (nebo její koncept) pište přímo na pracovišti: velmi stručně, věcně, odborně. Podrobněji se zaměřte na sebereflexi, metody sociální práce a odbornou terminologii.

Student(ka): _____

Název a cílová skupina předchozí Praxe (I., II.) – _____

Základní údaje o pracovišti

Název pracoviště: _____

Sociální služba dle 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů:

Př.: raná péče, terénní služby, kontaktní centrum, sociální poradenství atd.

V případě OSPOD, probační a mediační služby nebo jiné instituce, která sociální služby dle 108/2006 Sb. neposkytuje, tento bod vynechejte.

Právní specifikace (např. 89/2012 Sb./3, příp. 3/2002 Sb., 227/1997 Sb. aj.):

Př.: zapsaný spolek, obecně prospěšná společnost, zapsaný ústav, nadace atd.

Forma poskytování: ambulantní – terénní – pobytová – telefonická – chatová... aj.

Cílová skupina: např. dospělí lidé s mentálním znevýhodněním, osoby bez přístřeší atd.

Metody a techniky sociální práce užívané na pracovišti

Základní řazení:

(= případová SP, skupinová SP, SP s rodinou, komunitní SP)

Další metody a přístupy spadající do kompetence sociálního pracovníka:

Systemický přístup, sanace rodiny, přístup zaměřený na silné stránky (strengths-based approach), přístup orientovaný na úkoly, metoda Harm Reduction, mediace

Techniky prováděné sociálním pracovníkem:

Aktivní naslouchání, validace, reminiscenční terapie, cirkulární dotazování

Minimum odborné terminologie

(výčet odborných pojmů k sociální práci s vybranou cílovou skupinou – stačí uvést 3 pojmy a stručné vysvětlení)

Př.:

Depistáž – vysvětlení

Income – vysvětlení

Předběžné opatření – vysvětlení

Rejstřík Om – vysvětlení

Rejstřík Nom – vysvětlení

Sanace rodiny – vysvětlení

Sociální anamnéza – vysvětlení

Zmocňování (Empowerment) – vysvětlení

Cíle studenta na pracovišti

Cíle konzultujte se svým mentorem.

Formulujte konkrétně v bodech – něco zjistit, získat kompetence z tabulky, osvojit si...

(„seznámit se s pracovištěm“ nestačí)

- Zjistit zákony ovlivňující chod pracoviště
- Porozumět vybraným zákonným postupům
- Formulovat a reflektovat specifické metody sociální práce
- Osvojit si kompetenci „podporovat k soběstačnosti“
- Účastnit se sociálního šetření a soudního jednání
- Vyhotovit zápis ze soudního jednání
- Formulovat a konzultovat své nejsilnější a nejslabší místo na této praxi

Reflexe splnění (nesplnění) cílů

Nezaměňujte se sebereflexí, zde jen velmi stručně.

- Zjistit zákony ovlivňující chod pracoviště – splněno
- Porozumět vybraným zákonným postupům – splněno
- Formulovat a reflektovat specifické metody sociální práce – splněno
- Osvojit si kompetenci „podporovat k soběstačnosti“ – splněno částečně
- Účastnit se sociálního šetření a soudního jednání – splněno částečně
- Vyhotovit zápis ze soudního jednání – nesplněno, jednání se nekonalo
- Formulovat a konzultovat své nejsilnější a nejslabší místo na této praxi – splněno

Podrobnější zhodnocení vybraných bodů patří do sebereflexe (viz kap. 2).

Sebereflexe kompetencí, silných a slabších míst na praxi

Kompetence ¹¹	Sebehodnocení (7 = úplné zvládnutí)
1. Schopnost komunikace s cílovou skupinou	1 2 3 4 5 6 7
2. Znalost potřebné legislativy	1 2 3 4 5 6 7
3. Odbornost, orientace v možnostech práce s cílovou skupinou	1 2 3 4 5 6 7
4. Podpora k soběstačnosti, schopnost motivace klienta	1 2 3 4 5 6 7
5. Znalost sítě psychosociálních služeb v dané lokalitě	1 2 3 4 5 6 7
6. Respektování poslání organizace, přispívání k plnění jejích cílů	1 2 3 4 5 6 7
7. Reflexe psychických úskalí na pracovišti, znalost prevence	1 2 3 4 5 6 7
8. Znalost vlastních zranitelných míst, práce s nimi, sebereflexe	1 2 3 4 5 6 7

¹¹ HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce*, 1999.

9. Odborný růst – práce s vlastním potenciálem, orientace v možnostech odborného růstu (výcviky, supervize, semináře aj.)	1 2 3 4 5 6 7
10. Slovní sebereflexe Min. 10 řádků – podrobnější komentář k vybranému bodu nebo kompetenci nad rámec tabulky. Uvést silné či lépe slabší místo, popsat v rovině emocí, klást si otázky, navázat plánem seberozvoje. Podrobněji v kap. 3. Vhodné otázky: Jak se mi dařilo aplikovat poznatky získané studiem sociální práce? Orientuji se ve specifických metodách svého oboru? Z čeho pramenila má únava, co bych se měl(a) naučit zvládat lépe? Vzory sebereflexí v kap. 3.	

Plán profesního rozvoje – formulujte jako reakci na svoji sebereflexi

Výčet plánovaných aktivit:

Uvádějte konkrétně, např.: víkendový seminář Krizová pomoc (SPIN), seminář zaměřený na upevnění asertivity (Gaudia), sebezkušenostní výcvik SUR, hlubší studium zákona xxx, publikace xxx – nechat si doporučit na praxi. Vyhledání dobrovolnické aktivity (placené práce). Supervize (kde a kdy).

Datum a podpis studentky/studenta: _____

Uznáno k zápočtu dne _____

2.5 Dotazník k Praxi I. (II., III.) – vzor

Jméno a příjmení studenta (studentky): _____

Pracoviště: _____

Většinu odpovědí získáte od svého mentora na pracovišti
nebo studiem dokumentů na pracovišti.

1. Jmenujte hlavní zákony, které ovlivňují chod pracoviště.
2. Které z nich pro vás byly méně známé, co (by) vám pomohlo k lepší orientaci?
3. Vypište z nich 1–2 podstatné informace, které jste dříve nevěděl(a).
4. Je něco, co vás překvapilo v etickém kodexu pracoviště? Stručně uveďte.
5. Podařilo se vám nahlédnout do Standardů kvality pracoviště? Ano/Ne
6. Pokud je to možné, zmapujte, jaké vzdělání má váš mentor. Co by doporučil studentům sociální práce – co sám nejvíce využívá v praxi a kde se to naučil? Co si naopak musel sám dostudovat?
Pokud by mentorova odpověď byla jen stručná, zkuste mu nabídnout např.: znalost teorií a metod SP, znalost práva, znalost vedení rozhovoru a komunikace, vyučování odborníky z praxe, praktický nácvik dovedností, supervize během studia, praxe během studia, dobrovolnictví aj.
7. Jak hodnotí váš mentor renomé oboru sociální práce? Co mu pomáhá cítit se v roli sociálního pracovníka co možná nejlépe?
8. Pociťoval(a) jste rozdíl v kompetencích sociálního pracovníka oproti pracovníkům v sociálních službách? Nakolik se v praxi odrážela získaná kvalifikace? (odpovídá student)
9. Jaké znalosti a dovednosti by zvýšily váš pocit prospěšnosti na této praxi? (odpovídá student)
10. Jakou dokumentaci vede sociální pracovník na tomto pracovišti? (stručně)
11. Uveďte informaci o tom, zda a nakolik souvisí zvolené pracoviště s transformací sociálních služeb v ČR. (stručně)
12. Je organizace součástí komunitního plánování? Patří do sítě sociálních služeb v dané lokalitě a jak to finančně ovlivňuje její chod? Teoreticky v kurzu Pokročilá komunitní sociální práce, skriptu k dispozici na webu fakulty (Studijní materiály).
Př.: Organizace je součástí komunitního plánu. Jde o pátý KP v lokalitě xx, platí od r. 2015 do r. 2018. Organizace patří do sítě sociálních služeb a díky tomu může čerpat dotace kraje.
13. Navrhněte sociální terapii vybranému klientovi. (dobrovolný úkol s možností zpětné vazby)

Návrh sociální terapie – dobrovolný úkol (0,5–1 s.):

Vybral(a) jsem si situaci klienta XX (stručný popis sociální diagnózy).

K podstatným bodům sociální anamnézy patří...

Navrhovanou (realizovanou) sociální terapií je...

Jednotliví pracovníci na daném pracovišti mají v rámci řešení tohoto případu následující kompetence (role, úkoly) a užívají tyto metody sociální práce:

Z dostupných sociálních služeb dle 108/2006 Sb. bych klientovi dále doporučil(a) např. kontaktní

centrum (v dané lokalitě Drop out, o. s.), noclehárnu (Armáda spásy...), terénní služby (Naděje, o. s.)
nebo terapeutickou komunitu (Červený Dvůr).

Z dalších služeb se nabízí...

V ..... dne ..... (podpis studenta/studentky)

2.6 Zpětná vazba na podklady k zápočtu

Student(ka): _____

Pracoviště: _____

Hodnocená část Výborně Velmi dobře Přijatelně Nevyhovuje

A. Zpráva z praxe

1. Informace o pracovišti
2. Metody a techniky sociální práce
3. Minimum odborné terminologie
4. Cíle praxe
5. Reflexe splnění cílů
6. Sebereflexe kompetencí, silných a slabých stránek
7. Plán profesního rozvoje

B. Dotazník k praxi

1. Znalost práva, etiky, dokumentů
2. Spolupráce s mentorem
3. Ostatní aspekty odbornosti
4. Návrh sociální terapie (dobrovolně)

C. Slovní vyjádření

Datum a podpis: _____

2.7 Dohoda o zajištění školícího pobytu

Dohoda (smlouva) o zajištění školícího pobytu se vyplňuje v případě, kdy ji vyžaduje organizace poskytující praxi. Není tedy povinná k zápočtu, ale lze ji doporučit, zvláště stanoví-li si student(ka) přímo do textu smlouvy cíle své praxe. Níže uvedený text je pouze návrhem v minimálním rozsahu. **K podpisu veškerých smluv jsou oprávněny/i pouze vedoucí kateder.**

Smluvní strany

Univerzita Karlova – Husitská teologická fakulta

se sídlem: Pacovská 350/4 P. O. BOX 56, 140 21 Praha 4

katedra psychosociálních věd a etiky

zastoupená vedoucí katedry: prof. PhDr. Beátou Krahulcovou, CSc. (beata.krahulcova@htf.cuni.cz)

a _____ (zástupce pracoviště oprávněný k podpisu)

dnešního dne uzavřeli dohodu o zajištění školícího pobytu (praxe) tohoto znění:

Organizace _____ zajistí pro studenta

(studentku) _____, RČ _____ školící pobyt
v době od: _____ do: _____ v oboru Sociální a charitativní práce.

Odborným vedením praxe bude pověřen(a) mentor(ka): _____

Tato dohoda je vyhotovena ve dvou stejnopisech, každý s platností originálu. Jeden stejnopis obdrží zařízení, druhý škola.

V ..... dne .....

.....

za zařízení za školu

3. Sebereflexe v sociální a charitativní práci

Sebereflexe je schopnost přemýšlet o motivech vlastního jednání.

Je základním kamenem profesionality a osobnostního růstu.

Není pouhým popisem ani vyprávěním.

- Hlavním nástrojem pomáhajícího je jeho osobnost a vztah s klientem. To má svá rizika.
- Reflektující přístup a péče o profesní hranice je základem skutečné pomoci. Pomáhající nemá roli kritika, soudce, opraváře, ale ani kamaráda, rodiče nebo jinak citově blízké osoby.
- Silná a slabší místa profesního vztahu s klientem je třeba formulovat a vědomě s nimi pracovat.
K tomu slouží sebereflexe.
- Sebereflexe je také prevencí sebezničujících postupů a vyhoření.

Vzdělání nemá být jen mechanickým předáváním poznatků a jejich aplikací. Podstatou vzdělání je kultivace osobnosti a vyladování studenta „na setkání se sebou samým v důstojnosti sebe sama“¹².

Sebereflexe je tak středobodem vzdělání.

V pomáhajících profesích má své místo také **intuice**, ale pouze v kombinaci s odbornými znalostmi, sebereflexí a supervizí. Výhradně intuitivní přístup v sociální práci zpravidla více škodí, než prospívá.

Sociální pracovník se může intuitivně přiklonit k určitému postupu, ale mělo by jít o postup odborný a eticky korektní. Sebereflexe je pojistkou prospěšnosti pro klienta a vedou k ní některé osvědčené cesty a upřímné otázky.

3.1 Cesty k sebereflexi

- otázky (více než odpovědi)
- upřímnost k sobě samému a sebezpuštění
- schopnost kritické sebeanalýzy – nekategoricky (netrestajícím způsobem)
- vnímání sebe sama jako bytosti nadané rozvojem (dovolit si nedokonalost)
- pozorování svých pocitů, hledání důvodů jejich vzniku a vnitřních motivací
- supervize, intervize, autovize
- vnitřní ztišení, zastavení, ticho
- modlitba, meditace
- sebezkušenostní výcvik

¹² HOGENOVÁ, A. *K fenoménu sebepoznání*, 2010, s. 10.

3.2 Otázky vhodné k sebereflexi na praxi

- Které znalosti ze školy jsem schopna/schopen v praxi využít a co k tomu potřebuji?
- Jaký pracovní tým mi vyhovuje? Jaké vedení podněcuje moji motivaci a spokojenost?
- Jaká kultura organizace mi vyhovuje, jakou bych patrně nesnesl(a)?
- Skutečně je cílová skupina, které jsem se chtěl(a) věnovat, ta pravá?
- Je pro mě důležité být úspěšný, nebo prospěšný?
- Co mi působení v určité roli osobně přináší?
- Jak se podařilo splnit cíle praxe?
- Jaký by byl rozdíl, kdybych byl na téže praxi beze školy?
- Co nového jsem se naučil(a)?
- Co se ukázalo jako moje silná stránka? Co je toho důkazem?
- Co bych potřeboval(a) posílit?
- Co mě překvapilo?
- Co bych udělal(a) podobně jako můj mentor, co jinak?
- Co bych za sebe udělal(a) příště jinak?
- Který moment na praxi byl nejvýznamnější pro moje učení?
- Jaké by bylo (bude) supervizní téma?¹³

3.3 Otázky vhodné k sebereflexi v zaměstnání

- Z čeho pramení mé uspokojení z tohoto postupu? Jde o prospěch klienta?
- Je skutečně nutné tímto způsobem „zasahovat“?
- Co je prioritou, co je v sázce?
- Jaká lidská práva je nutné zohlednit?
- Jaká je moje profesní role, pokud zvolím tento postup?
- Jaké jsou hodnoty organizace, kterou zastupuji?
- Vysvětlil(a) jsem dostatečně klientovi důsledky určitých řešení?

3.4 Reflektivní přístup a příklady dobré praxe v literatuře

Méně známá kniha o tom, jak nebýt vyčerpaným sociálním pracovníkem:

PUNOVÁ, M., NAVRÁTILOVÁ, J. a kol. *Praktické vzdělávání v sociální práci optikou konceptu resilience.*

Brno: Masarykova univerzita, 2014.

---

¹³ Do podkladů k zápočtu vyberte pouze několik uvedených otázek a zpracujte je podle zásad psaní sebereflexe (ne formou vyprávění, podrobněji v kap. 2.5). Můžete připojit jiné otázky, které na praxi spontánně vznikly.

O hranicích a vztahu mezi pomáhajícím a klientem:

KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006.

O nezdravých motivacích pomáhat a zranitelných místech z dětství:

SCHMIDBAUER, W. *Psychická úskalí pomáhajících profesí*. Praha: Portál, 2000.

O potřebě mít moc – nejen v sociální práci:

GEGENBÜHL-CRAIG, A. *Nebezpečí moci v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2010. (zvláště kap. Sociální práce jako inkvizice).

JŮN, H. *Moc, pomoc a bezmoc v sociálních službách a ve zdravotnictví*. Praha: Portál, 2010.

O dilematech a odpovědnosti v sociální práci:

MUSIL, L. „*Ráda bych Vám pomohla, ale...*“ *Dilemata práce s klienty v organizacích*. Brno: Marek Zeman, 2004.

JANEBOVÁ, R. „Ale nikomu to neříkejte...“ aneb dilema mezi sdělováním informací a mlčenlivostí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. *Sociální práce/Sociální práce. Praktické užití teorie v sociální práci*. Brno: ASVSP, ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2010, roč. 10, č. 3, s. 88–99.

JANEBOVÁ, R. Dilemata mezi právem a etikou aneb právo nezbavuje odpovědnosti. In Kappl, M., Smutek, M., Truhlářová, Z. (eds.). *Etika sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.

O mizérii sociální práce, profesní identitě a stavu vzdělávání:

ELICHOVÁ, M. *Sociální práce. Aktuální otázky*. Praha: Grada Publishing, 2017.

O kompetencích specifických pro sociální práci – které z nich si na praxi prohlubují?

HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: Osmium, 1999.

3.5 Formulace písemné sebereflexe

Psaná sebereflexe by měla být zmapováním a komentářem **k vlastním silným a hlavně slabším místům – vzhledem k výkonu profese na daném pracovišti. Lze postupovat podle kompetencí v sociální práci uvedených v literatuře¹⁴ a podle otázek v kap. 3.2 a 3.3.**

Rozsah sebereflexe k našemu zápočtu je stanoven velmi benevolentně (min. 10 vět jako doplnění k tabulce kompetencí). Důvodem je jednoduchá skutečnost: délka není hlavním kritériem kvality. Mnozí studenti odevzdávají 2–3stránkové sebereflexe, jejichž obsahem je převážně vyprávění o praxi. Bývají dostatečně odborné, ale patřičnou hloubku mohou postrádat. Vhodnější jsou sebereflexe kratší (0,5–1 strana A4) obsahující pouze několik vybraných otázek s poctivým zamyšlením. V dalším bodě **struktury pak následuje** konkrétní návrh profesního rozvoje.

¹⁴ HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce*, 1998.

Do sebereflexe nepatří termíny jako:

- líbí x nelíbí
- dobré x špatné
- a jiné hodnotící výrazy bez patřičného zdůvodnění

Do sebereflexe patří vyjádření osobních emocí, které se váží k výkonu profese. Vyjadřujeme se konkrétně, klademe otázky, vysvětlujeme.

Ve školní sebereflexi **není třeba otevírat vlastní příběh**, vyprávět konkrétní traumata z dětství apod. Nejedná se o osobní zpověď ani svěřování (bohužel musím dodat, že v pedagogických silách a kapacitách není tolik zajímavých příběhů vstřebat). **I bez popisu životního příběhu a jeho různých kontextů může vzniknout jedinečná a dostatečně odborná sebereflexe.** Nejde o to vyprávět vše, ale spíše položit otázku, dokázat pojmenovat problém a pomocí jednoduchých formulací naznačit, že se jím poctivě zabýváme.

Měřítkem dobré sebereflexe je odpověď ANO na otázky:

- Mělo sepsování sebereflexe nějaký význam pro můj profesní rozvoj?
- Uvědomil(a) jsem si něco podstatného?
- Dokázal(a) jsem to uchopit a zformulovat?
- Bude text něčím zajímavý, až si jej přečtu za pár let?

Na místě je také otázka, proč vlastně něco sepsovat, když to nejdůležitější jsme na praxi již prožili. Proč to těsnat do slov, která jsou stejně nepřesná?

Vzhledem k tomu, že se nacházíme v profesní rovině, je ale formulace konkrétních silných a slabších míst důležitá. V rovině „pouhého“ prožitku, bez zachycení slovy, se tato profesní zkušenost mělní. Další věcí je paměť slábnoucí s věkem.

Formálně nebo v rychlosti psané sebereflexe nemají žádný smysl.

3.6 Roviny sebereflexe

Otázky vhodné do písemné sebereflexe jsou uvedeny v předchozích subkapitolách. Stačí z nich vybrat jen některé. Otázky je možné dále strukturovat do několika rovin:

Rovina prožitku:

- Z čeho mohl pramenit můj prožitek v určité situaci?
- Byl tento zážitek opakovaný, vrací se mi? Připomíná mi něco?
- Které citlivé místo ve mně zážitek otevřel, rozpohyboval?

- Když si představím, že bych byl(a) jednal(a) jinak (jak?), výsledný prožitek by byl jiný.
- Jaká moje potřeba z této situace vyplynula? Lze ji lépe saturovat, aniž bych ublížil(a)?
- Prožívám-li selhání, je v rovině odborné, morální, povahové?
- Co mi konkrétně pomůže podobné situace zvládat lépe?
- Lze se lépe připravit (vnitřně nebo zcela prakticky)?

Rovina profesionality – praxe – studia:

- Které poznatky ze studia se mi dařilo aplikovat na praxi?
- Které poznatky mi naopak chyběly a budu si je muset doplnit?
- Orientuji se ve specifických metodách svého oboru?
- Ve kterých situacích se mi připomněly teorie sociální práce a profesní etiky?
- Jak se mi dařilo udržovat profesní hranice, co pomáhalo?
- Jak jsem poznal(a), že jsem empatický/empatická?
- Umím pojmenovat zdroje svého jednání? Z čeho pramenilo mé jednání?
- Z čeho pramenila má únava, co bych se měl(a) naučit zvládat lépe?
- V čem mám dobrý potenciál vzhledem ke zvládnutí zátěže na pracovišti?
- Jakou další praxi nejlépe zvolit a proč? Co pro to mohu udělat?

3.7 Úryvky ze studentských sebereflexí

Následující text je přepisem úryvků ze studentských sebereflexí, místy drobně upravených tak, aby posloužily svému účelu. Uvádím je se svolením jejich autorů bez uvedení jejich jmen.

Častý podnět z praxe na mnoha pracovištích

*Vadilo mi, že jsem svoji práci nikdy nevnímala jako dokončenou, ačkoli jsem za ni byla mentorem chválena. Za tímto pocitem se může skrývat moje přílišná orientace na výkon, možná i přísnější výchova v dětství. Spolu s mentorem jsem hledala cesty, jak se podobných pocitů zbavit. **Z doporučení mentora mě nejvíce oslovilo...***

Reflexe teoretických přístupů v sociální práci

Pracoviště svými metodami práce a obsahem aktivit inklinuje k terapeutickému přístupu v sociální práci. Rád jsem zaznamenal i prvky reformního paradigmatu sociální práce...

Z praxe v azylovém domě

Málokdy jsem s klienty cítila soucit. Možná právě z toho důvodu, že jsem vnímala, jak se mnou chtějí manipulovat (např. zjevně hraným pláčem nebo oslovováním „zlatíčko moje“). Pokud byl klient pokorný a motivovaný, cítila jsem spíš pozitivní emoce a radost, že je na dobré cestě.

Z praxe v domově pro seniory

V případě úmrtí klienta mi činí potíže vyrovnání se s jeho smrtí. Také v oblasti základní pomoci v krizi cítím potřebu posílení vlastních praktických dovedností a kompetencí. Přestože se i přes absenci supervize dovedu vyrovnávat se situacemi, které má práce přináší, a jsem schopen přiměřeně relaxovat, někdy na sobě pozoruji neadekvátní přístup ke klientům v podobě jakési otupělosti, což může mít negativní dopad na kvalitu mé práce. Jedním z důvodů je asi dlouhodobá práce se stejnými klienty, ale vzhledem k možné změně v mém pracovním postavení v organizaci a posílení vlastních kompetencí předpokládám zlepšení této situace.

Z praxe studentky – sociální pracovnice na OSPOD

Postupně jsem začala vnímat názory svého okolí na svoji práci. Přicházela skálopevná moudra od příbuzných, přátel i známých – o slečně Zubaté a o tom, že jsem se stala kolečkem systému zlého, nespravedlivého a veskrze represivního (zejména vůči otcům). Ze začátku mi nedělalo problém nereagovat nebo reagovat tak, jak jsem zvyklá – s ironií a vtipem. Postupně jsem si ale uvědomila, jak negativní emoce ve mně tyto poznámky vyvolávají a jak mě zraňují... Musela jsem si uvědomit, že změna systémová na mé současné pozici rozhodně není v mých silách a že to jediné, co mohu dělat, je zvyšovat prestiž OSPOD na mikroúrovni – v mé kanceláři, mezi mým stolem a židlemi pro klienty, na mých šetřeních a u soudů, u kterých se účastním jako kolizní opatrovnice. A to za pomoci toho, co mi bylo dáno shůry nebo výchovou, co jsem načerpala ve škole a také toho mála, co jsem zvládla vypěstovat svými vlastními silami, včetně mých minimálních životních zkušeností.

Bylo zajímavé sledovat svoji osobní proměnu napříč lety, protože v minulosti jsem už na praxi na OSPOD byla a tehdy jsem se nedokázala s touto praxí ztotožnit. S odstupem čtyř let vidím velký posun.

Z praxe s osobami závislými na návykových látkách

Jsem na sebe pyšná za to, že jsem s danou cílovou skupinou dokázala pracovat, našla jsem si ke klientům cestu, byla schopná je vnímat pozitivně a praxi úspěšně dokončit, neboť jsem měla negativně zaujatý postoj k dané cílové skupině pro velmi osobní zkušenosti s drogově závislým člověkem.

Z praxe se seniory

Rozdíl v kompetencích sociálního pracovníka a pracovníka v sociálních službách byl na praxi opravdu značný. Díky tomu, že jsem zaměstnaná jako asistentka, jsem si mohla lépe vyzkoušet pohled z druhé strany. Práce sociálního pracovníka není jednoduchá, jak se někdy z pozice pracovníka přímé péče může zdát. Naopak obnáší mnohem více povinností, znalostí a dovedností.

Z praxe v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež

Díky svým zkušenostem z praxe v sociální práci považuji za nejvíce přínosné svou vlastní identifikaci s budoucím povoláním sociálního pracovníka a schopnost kritické sebereflexe schopností a dovedností vzhledem k profesionálnímu pojetí sociální práce. Jsem schopen pracovat s celkovou integritou klienta, celistvě vnímat jeho osobu a potřeby. Mám pocit, že jsem pochopil, jak lze skutečně vnímat druhého jako jedinečnou bytost a podle toho k němu také přistupovat. To mi přeneseně pomohlo v práci s emocemi nebo při řešení konfliktů.

Z praxe v domově pro seniory

Uvědomil jsem si, jak je pro seniory důležitý pocit, že jim někdo naslouchá, je jim oporou, mohou se na něj s důvěrou obrátit a v případě nouze požádat o pomoc – v tomto vidím důležitý úkol a poslání sociálních pracovníků.

Cítil jsem mírnou úzkost z institucionalizovaného prostředí. Tento pocit přičítám tomu, že...

Z praxe v občanské poradně

Zpočátku jsem měl problém nastudovat velké množství odborných nových informací v tak krátkém čase, za pochodu, při práci. Musel jsem vstřebávat mnoho různorodých informací najednou. Pomohlo mi...

Z praxe s osobami bez přístřeší

Špatně jsem snášela zápach. Ani vonné svíčky a podobné prostředky nepomáhaly. To je také jeden z důvodů, proč se této cílové skupině nechci věnovat.

Z praxe v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež

Kompetence „schopnost komunikace s cílovou skupinou“ se mi nejlépe plnila právě při rozhovorech. Nej-důležitější bylo, aby byla předem navozena příjemná atmosféra, což se mi povedlo, a cítila jsem i jistou důvěru uživatelů ve mě. Při rozhovorech s děvčaty jsme se bavily hlavně o vztazích. Zprvu se to nezdálo být obtížné, ale bylo celkem těžké udržet profesionální hranici a nesdělit jim příliš mnoho informací ze svého soukromí.

Reflexe kompetence „odborně růst“

Práce v organizaci byla pro mě velmi přínosná. Hned od začátku praxe jsem se seznámila se všemi materiály, které bych při práci potřebovala, a vše, co jsem potřebovala vysvětlit, mi bylo vysvětleno. Ochota sociálních pracovníků a koordinátorky byla opravdu velká. Bylo pro mě přínosné sledovat práci pracovníků s uživateli a také vidět, jak vypadá nepřímá práce a co vše obnáší. Vyzkoušela jsem si obě tyto roviny, v čemž mi pomohly i moje načerpané vědomosti ze studia. Zjistila jsem, že bych se chtěla realizovat v takovémto zařízení, kde se propojuje práce s uživateli s prací nepřímou. Víím ale, že mi chybí zkušenosti a průběžně si budu muset doplňovat své vzdělání, abych ve své profesi nezanedbala uživatele. Hlavní bude sledovat vývoj zákonodárství v této oblasti.

Z praxe s lidmi se zdravotním znevýhodněním

Mezi moje kladné stránky objevené a použité v této práci patří vynalézavost, schopnost hledat nová řešení, vidět možnosti rozvoje, stanovovat vysoké cíle (v případě této práce hlavně klientům). Horší je to s dotahováním těchto cílů, často se pouštím do dalších dřívě, než jsou první hotové, přináším nové a nové nápady a méně se starám o jejich realizaci. Taky si myslím, že mám citlivé oko na nedostatky (např. technické v bytě, na kompenzačních pomůckách, v postupech apod.) a možnosti jejich řešení, opět někdy žel zůstává jen u pojmenování.

Z praxe s mládeží – k tématu hranice

Vždy mi bylo blízké s lidmi jednat přátelsky a spíše v neformálním duchu. Tedy profesionalizace a formalizace je pro mě i v mém současném zaměstnání něco, co prostě musím respektovat, ale není mi to vlastní. Domnívám se však, že podobný problém bych měl vlastně v práci s každou cílovou skupinou. Pravda je,

že čím jsem starší, tím vícekrát jsem se v lidech zklamal, a uvědomuji si, že jednoduše nejde být s každým „kamarád“, že pokud si člověk v pracovním životě nenastaví jasné hranice, tak mu práce může jednoduše „přerůst přes hlavu“.

Z praxe s lidmi s mentálním znevýhodněním – téma hranice

Domnívám se, že se mi daří dobře si držet své hranice, přesto se na praxi vyskytlo několik momentů, u kterých jsem si nebyla jistá. Konkrétně mi jde o přijímání dáreků malé hodnoty typu ovoce od klienta, který tím vyjadřuje svoji vděčnost. Co je nejlepší v tu chvíli udělat, aby mi hranice zůstaly, ale abych zároveň citově nepoškodila klienta? Uvědomila jsem si také, že se bojím, abych se já sama necítila zavázána, cítím to jako svůj silný motiv.

II. DIPLOMOVÁ PRÁCE

Diplomová práce je otevřenou možností mnoho získat a snáze uspět v reálné praxi. **Zkusme tuto možnost nepromarnit** tím, že si metodou pokus–omyl volíme všeobecná témata bez bližšího vztahu k tomu, co jsme již zvládli a v čem se chceme dále rozvíjet.

Následující text shrnuje **postup psaní** diplomové práce. Jednotlivá doporučení vycházejí ze zkušeností studentů, kteří diplomovou práci nedávno psali a nyní působí na pozici sociálních pracovníků a pracovníků.

Pokud vám však vedoucí prací a školitelé doporučí jiný způsob psaní, než je uveden zde, přednostně jej respektujte. V tomto studijním textu jsou uvedeny minimalistické vzory tak, aby v nich nechyběly povinné náležitosti podle autorského zákona a bibliografických norem. Variant je mnoho, jde o to, vybrat si tu nejvhodnější a aplikovat ji v celém textu **jednotně**, se zohledněním osobního stylu a v souladu se zkušenostmi vedoucích.¹⁵

Volbě tématu diplomové práce je věnována zvláštní kapitola. Již na tomto místě ale berme na vědomí, že téma diplomové práce by mělo zrcadlit specifické teorie a metody studovaného univerzitního oboru, v našem případě **sociální nebo charitativní práce**. Originalita a kreativita autora ztrácí svůj význam, pokud svůj obor v průběhu psaní nebo hned od počátku ignoruje. Přitom je nutné vzít na vědomí, že **sociální práce není synonymem celé psychosociální sféry ani sociálních služeb**.

1. Diplomová práce a renomé profese

Kapitolu zahájíme malým testem.

Vyberte, prosím, odpověď, která nejvíce vyjadřuje vaši zkušenost.

A. Sociální práce má vynikající renomé ve společnosti. Mediální obraz sociální práce k tomu pozitivním způsobem přispívá. Členové mé rodiny vítají, že studuji takto lukrativní obor.

B. Sociální práce je potřebnou, ale společensky nedoceněnou disciplínou. Její renomé i informovanost veřejnosti postupně roste, ale situace není uspokojivá.

C. Sociální práce má bohužel velmi negativní jméno, k němuž přispívá mediální pokřivení jednotlivých kauz. Obraz sociální pracovnice jako čarodějnice odebírající děti stále přetrvává. Ani vzdělaní lidé neznají skutečný obsah naší profese a nevnímají ji jako odbornou ani potřebnou.

---

¹⁵ Jednotný formát závěrečných prací na Husitské teologické fakultě je upraven Metodikou psaní závěrečných prací: <http://www.htf.cuni.cz/HTF-156.html>.

Reflexe testu:

Pokud se také přikláníte k odpovědi B nebo C, zkusme se společně zamyslet nad otázkami:

- Co pro vyšší prestiž můžeme udělat my sami (studenti a pedagogové sociální práce, sociální pracovníci a pracovníci v terénu)?
- Nakolik sebevědomě ji hájíme ve svém profesním (mezioborovém) i osobním životě?
- Nakolik já sama (sám) přispívám k lepšímu jménu sociální práce?
- Jak hovořím o své alma mater v komunikaci s absolventy jiných univerzit a oborů – s právníky, ekonomy, psychology atd.?
- A konečně: s jakým zaujetím komunikuji na veřejnosti svoji diplomovou práci, jejíž téma jsem si svobodně zvolil(a)?

Samozřejmě že psaní závěrečné práce je šancí zvyšovat prestiž oboru na veřejnosti a šířit informace o významu sociální práce pro různé cílové skupiny a pro celou společnost. Nejedná se vždy jen o to, že se dostane do rukou stovkám čtenářů, protože jako celek není primárně určena ke standardizovanému publikačnímu řízení. Během náročného psaní však autor téma sdílí s přáteli a rodinou, hovoří o něm, argumentuje odbornost a užitečnost. **Psaní diplomové práce tak může být velmi efektivní podporou renomé oboru.**

Z rozhovorů se sociálními pracovníci a pracovníky:

„Myslím si, že je důležité prezentovat své zaměstnání hlavně přirozeně. Vysvětlit své rodině, s jakou cílovou skupinou pracuji zrovna já a co taková skupina lidí ode mě potřebuje, vyžaduje.“

„Sociální práci považuji za jednu z nejdůležitějších profesí, které absolutně neodpovídá ohodnocení jak formální (finanční), tak neformální (uznání společnosti).“

„Prestiž je nízká. Negativně medializovaná – jednotlivá pochybení sociálních pracovníků jsou generalizována, což má vliv na celkové renomé. Je zde nízké finanční ohodnocení vzhledem k vysokému pracovnímu nasazení.“

„Pokud lidé slyší, že pracuji na úřadu práce v oddělení příspěvků na péči, většina netuší, co si pod tím představit.“

„Neustále musím vysvětlovat, co naše práce obnáší. Přiznám se, že mě to již někdy nebaví. Ale je důležité zvyšovat povědomí o sociální práci ve společnosti. Myslím si, že by nebylo na škodu zvýšit toto povědomí aktivněji skrze média.“

„Hlavní příčinu špatného renomé sociální práce vidím v tom, že někteří sociální pracovníci a pracovníci neberou svoji profesi vážně, neřídí se zákony a neumějí pracovat s vlastními hranicemi. Pokud v tomto

ohledu nedojde ke změně, nikam se neposuneme. Podle mě nejde jen o to „pomáhat“.

„Peněz by mohlo být více a občas jsou situace s klienty vypjaté, na druhou stranu je to zajímavá a rozmanitá práce a rozhodně se v ní cítím lépe než jako učitelka na ZŠ.“

„Obor má narůstající renomé v odborném prostředí. Během posledních dvaceti let se obor výrazně ukotvil, zformoval. Narostly odborné nároky, byly definovány ukazatele kvality. Podstatné je vlastní přesvědčení o významu sociální práce, sebevědomí a zpětná vazba.“

Zkusme tedy o tématu, jemuž se ve své diplomové práci věnujeme, hovořit s potřebnou dávkou zájmu a sebevědomí. Pokud jej budeme devalvovat, nepřímo tak devalvujeme i sebe. Zvláště v situacích, kdy naše okolí řeší sociálně závažné problémy, lze vyzdvihnout řadu možností pomoci a aktuálních trendů sociální a charitativní práce.

Hodnotové nastavení společnosti zaměřené na ekonomickou prosperitu a výkon ne vždy souzní s profilovými hodnotami sociální práce (lidská práva, důstojnost, nediskriminace, respekt k odlišnosti). Mediální obraz sociální práce je také „během na dlouhou trat“.

I přesto je v naší moci přispívat k dobrému jménu studované profese – patrně více, než se může zdát.

2. Diplomová práce a profesní rozvoj

V magisterském studiu předpokládáme studentovu profilaci směrem k určité cílové skupině a ke konkrétním metodám práce. **Studium by mělo být mnohem více promyšlené a kontinuální**, než tomu bylo během bakalářského studia.

Důležité otázky:

- Co chci v intencích svého oboru prohloubit? Jaké nové poznání chci přinést?
- Co se chci naučit?
- Podaří se mi k danému tématu domluvit kvalitní praxi?

Prototyp ideálního absolventa SACH

- Povahové vlastnosti, předpoklady, talent
- Morální kvality
- **Teorie:** Celkový přehled a detailní znalost určité oblasti sociální a charitativní práce
- Bohatá praxe, dobrovolnictví
- **Diplomová práce** dokladující výše uvedené kvality

2.1 Smysluplnost psaní diplomové práce

Jaký smysl mají týdny a měsíce strávené stylizací diplomové práce? V duchu logoterapeutické nauky lze odpovědět, že **psaní diplomové práce má takový smysl, jaký mu sami prisoudíme**. Naše fakulta umožňuje, při splnění povinných náležitostí, formulovat obsah práce svobodně. Tuto velkorysost je ale potřeba promyslet a obrátit ve svůj prospěch. Vy, kteří studujete pouze pro diplom a je vám tak vcelku lhostejné, co se naučíte, můžete následující řádky směle přeskočit.

2.2 Deziluze – bonus pro nadané

Studenti někdy vnímají psaní diplomové práce jako výzvu sepsat jedinečný text, který přinese mnoho nového, prospěje řadě lidí a vejde ve známost. Zvolí si náročné téma, jehož zpracování limituje nedostatek času a vůle. Výsledkem je práce kolísavé kvality a nepříjemný pocit studentův. Tento neúspěch se paradoxně stává právě nadaným, kreativním studentům.

Za daných podmínek obvykle platí:

skromnější cíle + jejich kvalitní zpracování = zdařilá práce

přehnaně ambiciózní cíle + nedostatek času a vůle = povrchní text a zklamání

- I řada průměrných, ale správně strukturovaných prací se stala „odrazovým můstkem“ budoucího profesního uplatnění.
- V procesu psaní posílila studentova schopnost pracovat strukturovaně a efektivní práce s časem, což může ve výsledku přinést větší prospěch než inovativní téma, o němž se přestane mluvit ihned po obhajobě.

Z rozhovoru se sociální pracovníci – jak psát diplomovou práci?

„Velmi důkladně si rozmyslet téma bakalářské/diplomové práce, protože na každé téma není dostatek informací a literatury a člověk je pak mnohdy v nesnázích, protože nemá jak své téma teoreticky ukotvit.“

Ochrana proti deziluzi:

- STRUKTURA (ukázat, že umím systematicky pracovat – tzv. krok za krokem)
- DOKLADOVÁNÍ ZNALOSTÍ SACH
- ZDROJE (literatura, semináře a konference, vedoucí práce na fakultě)
- PRAXE (psát o tom, co znám nebo chci poznat)
- ETIKA (autorská a profesní)
- REALITA (mít rezervy – časové a schopnostní)

3. Priority diplomové práce a její kvalita

Znáte **Paretův princip 80:20**? Společně jej budeme diskutovat na kurzu Management sociální práce a NNO na přednáškách o psaní projektů. **Také diplomová práce je projektem.**

Př.: Studentka píše diplomovou práci několik let a obětuje jí mnohem více než ostatní. Výsledkem je nevýrazná dvojka a nepříjemný pocit. Kolegyně z ročníku píše práci půl roku, výsledek je ale hodnocený jako zdařilý, a to všemi zúčastněnými, včetně jí samotné.

Vysvětlení: úspěšnější studentka si lépe stanovila priority, jimiž zajistila kvalitu svého textu. Pracovitější studentka realizovala řadu zbytečných úkolů a priority textu zvládla jen průměrně. Jejím problémem bylo neefektivní zacílení.

Celých 80 % výsledku je obvykle způsobeno pouhými 20 % správně zacílených aktivit. V případě úspěšných studentů se může jednat pouze o kombinaci splněného zadání, systematickosti, formální správnosti a užití vlastních profesních zkušeností.

Zaměříme-li se jen na to podstatné, ušetříme mnoho sil a snad i čas na detaily a zajímavosti (na nichž ale diplomová práce jako celek nestojí). **Podmínkou je však stabilní koncept (zacílení a obsah), a to hned od počátku.**

3.1 Shrnutí priorit diplomové práce

Diplomová, v základní míře i bakalářská práce ve studiu SACH by měla prokazovat znalost:

- **Terminologie** sociální práce (sociální práce není sociální sférou ani synonymem sociálních služeb, jde o definovanou odbornou profesi)
- Definovaných **metod** sociální práce (užití metod uvedených ve výuce a v literatuře k sociální a charitativní práci)
- Konkrétních **postupů a technik** práce s vybranou cílovou skupinou
- **Kompetencí** sociálního pracovníka v dané oblasti (ve výčtu kompetencí lze postupovat dle publikace *Kompetence v praxi sociální práce*¹⁶ nebo jen odborným jazykem pojmenovat úkoly a pravomoci sociálního pracovníka na daném pracovišti)
- **Metodologického postupu**

Kvalitu textu dále zvýší:

- Propojení s vlastní absolvovanou praxí (místo a délku praxe je vhodné zmínit již v úvodu, v textu pak zúročit získané dovednosti)
- Citování článků z odborných periodik (deklarace toho, že je student aktivně sleduje – časopis So-

---

¹⁶ HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce*, 1999.

ciální práce, Fórum sociální práce, Sociální služby apod.)

- Citování alespoň několika poznatků z cizojazyčného odborného článku nebo knihy
- Citování poznatků z absolvovaných seminářů nebo konferencí na dané téma (v rámci textu, ne jako samostatná kapitola – jde o dokladování vlastních aktivit zacílených na diplomovou práci)
- Prokázání základních znalostí vedení dokumentace v sociální práci (znalost počítačových programů vedení dokumentace dané cílové skupiny, dovednost stylizovat záznam ze sociálního šetření, záznam jednání u soudu, sociální anamnézu apod.)

4. Volba tématu

Z rozhovorů se sociálními pracovníci a pracovníky – jak psát diplomovou práci?

„Důležité je vědět, co chci a proč to chci psát, a průběžně sbírat podklady. Nepsat jen tak nějaké téma, práce nemá takový přínos, je to zbytečně investovaný čas. Je třeba psát konkrétní téma. Když má student vlastní téma, podřizuje tomu praxe a různé seminárky.“

„Psal jsem bakalářkou i diplomovou práci na téma, které mne zajímá, měl jsem zdroje a kontakty. Diplomku jsem psal celé dva roky, se záměrem ji psát tak, aby byla přínosem, a s výhledem téma dál rozvíjet a případně vydat publikaci, což se mi podařilo.“

Příklady vhodných témat:

- Možnosti sociální práce s rodinou v kontextu doprovázení umírajících
- Specifika charitativní práce se seniory v terénních sociálních službách zřizovaných církví
- Etická dilemata v kontextu sociální práce se sanovanými rodinami
- Aktuální trendy v oblasti metod sociální práce s osobami bez přístřeší
- Podoby sociální práce se seniory ohroženými domácím násilím

Příklady nevhodných témat:

- Doprovázení umírajících v ČR (příliš široké, neprofilované, mnohokrát zpracované)
- Terénní sociální služby pro seniory (příliš široké, riziko plánovaných zákonných změn)
- Sanace rodiny (široké, zpracované, riziko ne-struktury textu)
- Sociální práce s osobami bez přístřeší (široké, mnohokrát popsáno)
- Sociální práce s osobami ohroženými domácím násilím (široké, téma se obsáhle dělí dle cílových skupin a intervenčních metod)
- Domácí násilí a senioři (hrozí nutnost obšírného popisování domácího násilí – mnohokrát popsáno, absence specifických znalostí sociální práce, obšírnost seniorských témat)
- Sociální práce a syndrom CAN (rozsáhlých teoretických studií o syndromu CAN je již mnoho, většinou v nich chybí specifické metody sociální práce – odborně velmi náročné téma)

Možnosti inovace nevhodných témat:

- Význam sociální práce v kontextu terénních sociálních služeb pro seniory na Berounsku
- Možnosti sociální práce s ženami bez přístřeší v Litoměřicích – efektivita a trendy
- Aktuální trendy a efektivní metody sociální práce s osobami ohroženými domácím násilím (bez vymezování základních pojmů – postačí odkazovat na literaturu, text popisující praktické aktuální metody SP poznané na praxi)

- Vybraná dilemata sociální práce s dětmi ohroženými syndromem CAN (s cílem formulovat např. existující dilemata na OSPOD a nástin jejich řešení v empirické části)

Správnou volbou tématu a precizním vymezením cílů v úvodu práce se lze vyhnout nekoncepční práci ve stylu pokus–omyl.

Co je rešerše?

Soupis literatury k tématu, o němž uvažujeme – včetně diplomových prací, které již byly napsány. Bez rešerše nám hrozí, že se budeme trapně opakovat nebo opomeneme důležité zdroje. Rešeršní služby poskytují vědecké a univerzitní knihovny.

Z rozhovorů se sociálními pracovníky a pracovníky – jak psát diplomovou práci?

„Důležité je si dobře stanovit téma a zvolit cílovou skupinu své práce. Poté si promyslet výzkum a zvolit vhodnou metodu výzkumu. Důležitá je práce s kvalitními zdroji.“

5. Cíl jako praktická opora psaní

Zažili jste během psaní bakalářské práce něco podobného?

- Nevím, odkud začít.
- Nevím, co psát.
- Nevím, co ještě do své práce zahrnout a co už tam nepatří. A tak píši stále nové kapitoly.
- Nemám systém.
- Tuším, že výsledek bude pochybný.
- Nemám chuť psát.

Uvedené pocity obvykle pramení ze zcela chybně (formálně) stanoveného cíle práce. Cíl neposkytuje systém a praktickou oporu. Kam vlastně autor směřuje? **Co má být výsledkem jeho psaní? Je to jako hrát golf v noci... nevidíme cíl, a to je velmi demotivující.**

Teze o hraní golfu v noci byla inspirována texty Blancharda a Johnsona, amerických autorů bestselleru *Minutový manažer* přeloženého do 37 jazyků.¹⁷ Vysvětlují, jak se musí cítit člověk, který realizuje projekt bez cílů a koncepce. V případě bezcílných projektových manažerů „hraje golf v noci“ celý tým, což je velmi demotivující.¹⁸

5.1 Formulace cílů diplomové práce

Cíle autora chrání před hodinami zbytečné práce, ale i před otázkami oponenta, jimiž se student ve své práci nezabýval ani zabývat nechtěl. Formulace cíle = **vymezení pole** působnosti. Ochrannou funkci může mít i zcela regulérní věta „**Cílem mé práce není...**“

Ochrannou funkci cílů posílíme také otázkami:

- Co přesně chci zjistit, ověřit, dokázat, realizovat? Čeho má být dosaženo?
- Jaký postup a dílčí cíle k tomuto a žádnému jinému výsledku povedou?
- Je můj cíl systematicky splnitelný (krok za krokem, od obecného ke konkrétnímu)?
- Souvisí každý bod mého obsahu a každý sepsaný text se stanoveným cílem?
- Nebudu jen kroužit kolem tématu? Na čem musím pracovat a co už je práce navíc?

Asi všichni známe pocit, kdy realizujeme projekt nebo plníme rozsáhlejší úkol a naše motivace se zvýší, když jsme za polovinou. To už tzv. jedeme z kopce. Tím se výrazně zvyšuje tempo a přibližuje den, kdy lze hotovou práci odevzdat. Logicky bychom měli vědět, kde se orientační polovina nachází,

---

¹⁷ BLANCHARD, K., JOHNSON, S. *Minutový manažer*, 1993.

¹⁸ Máme na mysli pouze oblast psaní textů nebo realizaci pracovních projektů. Uvedenou tezi není vhodné zavádět do oblasti mezilidských vztahů, duchovních věd ani umění. Jsou oblasti, v nichž přímé zacílení neneso ovoce. Diplomová práce k nim však nepatří.

abychom sílu této motivace pocítili.

5.2 Metoda SMART stanovení cílů

Metoda SMART je využívána v mnoha oborech lidské činnosti. Je jednoduchá a má všeobecnou platnost v každé systematické práci. Hlášky S-M-A-R-T vyjadřují odpověď na otázku: **jak poznáme správně formulovaný cíl?**

S – specifický, systematický. Plánovaný výsledek definujeme. Zároveň stanovíme kroky, které k tomuto hlavnímu cíli povedou (dílčí cíle).

M – měřitelný. Cíl definujeme tak, abychom byli schopni potvrdit jeho splnění nebo nesplnění.

A – přijatelný (pro autora, hodnotitele, případné čtenáře). V souladu se zadáním.

R – realistický, racionální. Někdy je lepší stanovit skromnější cíl a výborně jej splnit.

T – termínovaný.

5.3 Příklady vhodných a nevhodných cílů diplomové práce

Vhodná slovesa do formulace cílů odborné práce:

- **zjistit, ověřit, dokázat, provést deskripci (popsat), vytvořit, kompilovat, formulovat, argumentovat, inovovat, navrhnout, implementovat, aplikovat, zmapovat** (nikoli např. problematiku domácího násilí, zaměstnanosti apod. široká témata) – vždy se specifikací

Další specifikace stanovených cílů:

- cílovou skupinou
- lokalitou
- rolí sociální pracovnice / sociálního pracovníka na konkrétním pracovišti
- vybranými metodami sociální práce
- sektorem – státním, nestátním, nestátním neziskovým apod.

Př.:

Cílem mé bakalářské práce je formulovat a stručně popsat vybrané metody a postupy sociální práce s rodinou novorozence, jehož rodič trpí úzkostnou poruchou a využívá sociálních služeb na území hlavního města Prahy. K dílčím cílům patří vymezení klíčových pojmů, popis současného stavu dosaženého poznání v České republice, klasifikace vhodných sociálních služeb vzhledem k cílové skupině a argumentace vhodnosti terénních sociálních služeb namísto služeb pobytových (dílčí cíle kopírují hlavní kapitoly obsahu). Součástí mé práce bude kvalitativní empirické šetření, v němž pomocí strukturovaných rozhovorů zmapuji potřebnost těchto služeb a navrhnou další opatření, která by zvýšila kvalitu života uživatelů služeb a celé jejich rodiny. Cílem mé práce není detailní analýza a zhodnocení zákonných norem ani

komplexní teoretický popis všech aspektů tématu.¹⁹

„Cílem mé diplomové práce je odpovědět na tuto výzkumnou otázku:... Dílčím cílem mé práce bude... (Týká se postupu, kdy student realizuje výzkum a výzkumnou otázku si správně položí hned na začátku psaní.)

Nevhodná slovesa a chybné cíle:

Seznámit čtenáře s problematikou domácího násilí

- seznámit – příliš široké, neověřitelné
- čtenáře – s výjimkou publikačních záměrů autora je čtenářem ponejvíce vedoucí práce a oponent (zpravidla odborníci na dané téma)
- domácí násilí – již k němu vzniklo mnoho přehledových prací, proč sepsovat novou?
- dále absence metod a popisu systematického postupu
- celková nevhodnost formulace vzhledem k magisterské práci (zpracované téma, pravděpodobně absence nových poznatků)

Zabývat se otázkami zaměstnanosti osob se zdravotním postižením, podat základní povědomí o...

- zabývat se – neurčité, neověřitelné
- otázkami – nutno konkretizovat
- chybí specifikace cílové skupiny (OZP – velmi široké téma)
- chybí vymezení lokality, metod, popisu systematického postupu
- v magisterské práci nutno doplnit přesah (jaké nové poznání text přinese?)

Informovat širší veřejnost o...

- u bakalářské ani průměrné diplomové práce se nepředpokládá publikační činnost, význam textu obvykle spočívá v seberozvoji studenta samotného (s výjimkou velmi potřebných, dosud nezpracovaných témat)

---

¹⁹ Tj. student(ka) nezplní polovinu práce detailním popisem všeobecných témat jako např.: rodina, vývoj dítěte, sociálně-právní ochrana dětí, přičemž by na hlavní cíl práce zcela zapomněla. Všeobecné kapitoly vynechá a v teorii popíše jen nezbytné aspekty (stručně sanaci rodiny, potřeby dítěte v raném dětství, OSPOD a jiné služby specializované na cílovou skupinu, velmi detailně metody sociální práce užívané na těchto pracovištích). Následuje empirická část odkazující na celý předchozí text (šetření nebo výzkum přímo čerpá z uvedené teorie).

6. Obsah diplomové práce

Kvalitně zpracovaný obsah je dalším pilířem zdařilého textu. Máme-li obsah od počátku psaní tzv. u ruky, dokážeme rozvrhnout i časové investice do jednotlivých kapitol. K dílčím změnám obsahu během psaní samozřejmě dochází, ale základní koncept (hlavní kapitoly, orientačně subkapitoly a jejich rozsah) je prevencí zbytečného psaní. I tak nás přeskupování a škrtání nemine – pokud je ho ale mnoho, ztrácíme směr a motivaci.

Obsah s orientačním stránkováním od začátku psaní zaručuje systematičnost a provázanost celé práce. Opačným postupem (obsah až nakonec) obvykle vytváříme text, který je změtí informací bez logické struktury.

Sestavení kvalitního obsahu může trvat několik hodin, ale vyplácí se, neboť **je praktickou oporou v průběhu celého psaní**. Nejvhodnější je sestavovat jej přímo v knihovně a bez obav se inspirovat z obsahů již stylizovaných děl (neopakovat se). Nezbytností kvalitní závěrečné práce je **rešerše, která usnadní obsah formulovat**.

Díky hotovému obsahu jasně vidíme zvládnuté i hluché pasáže textu, což usnadňuje další proces psaní. Dle osobní kondice a nálady si pak můžeme volit, zda psát tvořivé a původní, nebo raději kompilační kapitoly.

Častou **chybou je ustrnutí na první kapitole a její nadbytečný rozsah**. Většinou se jedná o situaci, kdy se konečně donutíme psát a překvapení vlastní invencí text tzv. přeženeme. Během závěrečné korektury pak hrozí rozsáhlé seškrtání textu, pokud chceme odevzdat vyváženou práci.

6.1 Jak nepsat zbytečný text a ušetřit čas?

V diplomové práci by se měly objevit jen ty kapitoly, které přímo souvisejí s následným šetřením nebo výzkumem. Nač zeširoka opisovat obecnosti již zpracovaných témat? Proč teoreticky analyzovat problémy, jimiž se v dalším textu nezabýváme?²⁰ **Namísto sepisování předlouhých kapitol lze odkazovat na jiné zdroje a ušetřený čas věnovat podstatě věci.**

---

²⁰ V případě bakalářské práce, která je často prvním rozsáhlejším textem, je situace jiná. Student(ka) se zde učí základním znalostem psaní, zvláště pak nakládání se zdroji. Bakalářská práce tedy dovoluje zpracování obecnějších témat. Důležité je zachovat odbornou provázanost s oborem SACH a raději kvalitně prokázat své základní odborné znalosti, než předkládat nebývale originální text. Autor(ka) diplomové práce pak již automaticky užívá znalostí z bakalářského studia, nezdržuje se povšechnostmi a svojí prací alespoň mírně přesahuje dosavadní stav poznání.

Nešvarem studentů sociální práce bývá zpracování zajímavých témat pouze v obecné rovině (učebnicovým způsobem – definice, základní klasifikace, zákonný rámec... bez hlubšího vhledu do specifik zvoleného univerzitního oboru). Někdy zcela chybí provázanost se sociální a charitativní prací, tj. chybí specifické metody a nástroje sociální práce, popis role a odborných kompetencí sociálního pracovníka a využití vlastních zkušeností z praxe.

Na první konzultaci s vedoucím práce někdy student vyjadřuje obavu: „O čem tam budu psát, abych měl(a) dost stránek?“ Stránky však ve skutečnosti nepředstavují hlavní problém.²¹

Vedoucí diplomové práce je kompetentní k tomu, aby vytěžil studentův potenciál a zbytečné kapitoly v textu nedopustil. Potřebné kapitoly lze naopak vystavět na:

- Dosavadních znalostech autora (hodných rozšiřování)
- Praxi
- Jazykových znalostech
- Motivaci k volbě tématu (jen pozor na příliš osobní, emotivní témata)
- Dalším profesním směřování

6.2 Tvar diplomové (bakalářské) práce

Obrázek Takto NE níže odráží situaci, kdy autor plní nespočet dílčích cílů, které na sebe příliš nenavazují. Práci chybí tvar. Na vině je chybná formulace cíle a dílčích cílů. **Objevují se stále nové aspekty, které se větví.** Jako strašák se zjevuje otázka, co do textu ještě patří, co už ne, co mi tam bude chybět? Práce je nekonečná, text rozdrobený a vnitřně pokroucený podle toho, jaké měl právě student k dispozici zdroje. **Chybí jednotná linka.** Nějaký tvar sice existuje, ale kdyby nebyl zadán rozsah a pevná vazba, rozpadl by se.

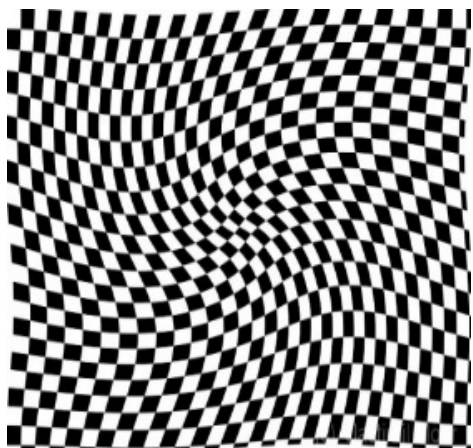
Obrázek Takto ANO je ovšem idealistický. Podobně dokonalý celek může tvořit spíše báseň nebo hudební skladba. V exaktních vědách se setkáváme s ještě dokonalejšími tvary v podobě geometric-
kých objektů nebo lineárních rovnic. Naše psaná práce takto dokonalým tvarem disponovat nemůže a nemá, ale logické utváření by mít měla, což lze podpořit takto:

- text vzniká metodou od obecného ke konkrétnímu
- jedna kapitola vychází z druhé, žádnou z nich nelze vynechat
- **text má výsledek (splněný cíl)**

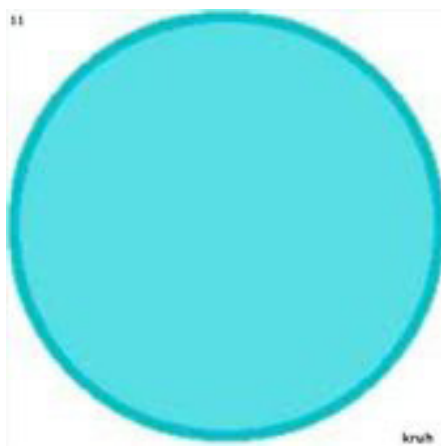
Nejde o nekonečný popis nějakého tématu, ale o systematickou práci s informacemi a poznatky z vlastního bádání. Text odněkud vychází a směřuje k cíli. **Kruh se uzavírá.**

---

²¹ Realita v době před odevzdáním bývá často opačná – stran je zbytečně mnoho, nosné pasáže textu se tím ztrácejí ve změti jiných informací. Škrtnání je bolestivé pro autora i vedoucího práce, oba litují investovaného času. Výsledkem bývá kombinace vynikajícího a zcela zbytečného textu a vyčerpaný student.

Takto NE

Takto ANO

6.3 Formulace obsahu – dva základní postupy

Níže uvádím dva základní postupy psaní diplomové práce, respektive tvorby obsahu. U obou variant by teoretický a empirický (praktický) text měly společně tvořit **jeden celek**.

6.3.1 Varianta A – tradiční postup

V tradičním postupu **student nejprve sestavuje teoretický text a poté jej doplňuje empirickou (zkušenostní, praktickou) částí**. Empirickou část u takto pojatých prací lze vnímat jako ilustraci nebo prohloubení úvodních teoretických kapitol.

Text práce v případě této tradiční varianty A tedy obsahuje **cíl celé práce** a zvláště **cíl empirické části práce** (jeden z dílčích cílů vedoucí k naplnění hlavního cíle).

Cíl celé práce se prezentuje hned v úvodu a je podkladem hodnocení textu vedoucím práce a oponentem. Znovu je pak uveden na začátku empirické části práce a vychází z něj cíle šetření nebo výzkumu.

Vzor obsahu dle tradičního postupu A lze nalézt v Příloze č. 3 těchto skript.

6.3.2 Varianta B – kreativní postup

V tomto postupu si student nejprve položí výzkumnou otázku a poté ji v textu celé své práce řeší. Cíle práce jako celku se překrývají s cíli empirické části práce. Výzkumná otázka

a metodologická struktura se uvádí hned v první nebo druhé kapitole. Další kapitoly pak obsahují řešení výzkumné otázky (na základě poznatků zjištěných výzkumem v kombinaci s informacemi z dalších zdrojů – literatury, konferencí a vlastní praxe).

Vhodná témata pro variantu B

- Možnosti sociální práce v kontextu paliativní péče o děti
- Stárnutí populace s mentálním znevýhodněním v sociální službě chráněné bydlení

V zásadě platí, že variantou B lze řešit každé téma, zvláště pak **téma nedostatečně zpracované a inovativní**.

Tato varianta je trendem hlavně v magisterských textech. Chceme-li diplomovou prací něco nového přinést a právě odhalování nebo popis nových skutečností nás zajímá, lze jí dát přednost před nekonečným opisováním informací z literatury. I tak bude nutné pracovat s literaturou a zdroji, protože i v této variantě je třeba upřesnit (konceptualizovat) podstatné pojmy.

Z hlediska celkového přínosu a profesního rozvoje autora může být tato varianta nejlepší volbou. Je vhodná pro aktuální, nedostatečně zmapovaná témata a pro studenty, kteří jsou v úzkém kontaktu s odbornou praxí.

Postup B je ovšem náročný na autorskou práci a dovednost neotřelé poznatky seskupit do kapitol, udržet systém a motivaci. Student(ka) musí být inovativní i ve chvíli, kdy není v tvůrčí kondici a raději by jen kompiloval(a) z literatury. A to vyžaduje značnou dávku vůle.

Tradiční postup A je zpravidla méně náročný a přínosnější pro studenty, kteří si svojí autorskou prací nejsou zcela jisti. Úvodní teoretický základ jim poskytne patřičnou oporu a možnost přejímat z literatury již zpracované informace. V empirické části pak taktéž mohou pracovat kreativněji a přinést řadu nových poznatků. Jen na nich není postavena celá práce.

Vzor obsahu dle kreativního postupu B lze nalézt v Příloze č. 4 těchto skript.

Volbě správného postupu prospívají tyto kroky:

- **Sebereflexe.** Cítím se dobře v roli výzkumníka, inovátora? Mám dostatek vůle, trpělivosti a odvahy psát vlastní (necitovaný) text? Nebo je mi bližší konzervativnější přístup, převaha citovaných poznatků namísto vlastního bádání?
- **Zhodnocení vlastní praxe.** Mám dostatek praxe, zkušeností a odborných kontaktů?
- **Publikační záměry.** Líbilo by se mi výsledky zveřejnit (článek v časopise, příspěvek na konferenci apod.)? Jsem schopna/schopen dostát náročným publikačním pravidlům? Plánuji postgraduální studium a vědeckou kariéru?
- Co mi doporučuje **vedoucí práce** a souhlasí se zvoleným postupem?

7. Úvod, závěr a shrnutí práce

V této kapitole si dovolíme porušit požadavek na minimální rozsah hlavní kapitoly (3 strany) a na otázku, jak napsat úvod a závěr, odpovíme jen v několika bodech. Základní vysvětlení ani více nevyžaduje.

Úvod

- postačí v rozsahu 1–2 stran A4, body A–D lze přeskupovat.

A. Motivace ke zpracování tématu, např. vlastní praxe, zaujetí tématem, nedostatečné zpracování – chybějící poznatky s určitou cílovou skupinou apod.

Motivace v úvodu je věcí dobrovolnou, ale její uvedení lze jen doporučit – stylisticky velmi příjemně zahajuje text.

Pokud prezentujeme, že máme v dané oblasti praxi, je potřeba uvést, o jak dlouhou praxi se jedná. Skromnost zde není na místě.

U velmi osobních motivací a jinak náročných témat je zapotřebí zvážit celkový prospěch zpracování tématu. Kromě jiného hrozí, že text bude emocionálně „přemrštěný“.

B. Současný stav dosaženého poznání – nástin aktuální situace, shrnutí hlavních poznatků (podrobnější rozpracování patří do hlavního textu)

C. Zdroje – s jakou literaturou a jakými východisky plánuji pracovat, ze kterých teorií a přístupů v sociální práci budu vycházet?

D. Cíle – precizní formulace hlavního cíle a dílčích cílů

„Cílem mé práce je... Cílem mé práce není...“ (podrobněji v kap. 5)

Závěr

- postačuje v rozsahu 0,5–1 strany A4

A. Doslovný opis cílů z úvodu a stručné zhodnocení jejich splnění („Cílem mé práce bylo...“)

B. Zmínka o dalších zajímavých námětech, podnětech k dalšímu zkoumání („Bylo by zajímavé zjistit...“)

C. Stylistická tečka (cokoli zajímavého na závěr, postřeh, vkusný citát apod.)

Shrnutí (summary)

- rekapitulace nejdůležitějších zjištění a závěrů. Má věcnější charakter než vzletnější závěr. Obvykle se překládá do anglického nebo jiného jazyka.

8. Výzkum, průzkum, nebo šetření?

Empirickou část práce²² lze řešit mnoha způsoby odlišnými z hlediska metod, ale i rozsahu a hloubky vědecké práce. Co je to výzkum? Definice se velmi liší v závislosti na studovaných vědách a jejich paradigmatech (technické a přírodní mají odlišná kritéria výzkumu než humanitní), ale i v závislosti na jednotlivých pracovištích. Proto je podstatné reflektovat zásady výzkumné práce, které studenti získávají na přednáškách k metodám výzkumu na domovské katedře.

Magisterská práce nemusí být prací vědeckou, to však neznamená, že výzkum nemá být její součástí.²³ V magisterské práci se nejedná o dokonalost výzkumu, ale mělo by být patrné, že student užívá alespoň základních vědeckých metod a dobře reflektuje limity svého výzkumu. V práci rigorózní, disertační nebo habilitační, které již vysokoškolským zákonem jako vědecké označovány jsou, se lze se zkušenostmi z magisterské práce snáze vyvarovat některých chyb. Bakalářská práce může být naopak kompilací, tj. nepůvodní přehledovou studií bez výzkumné části.²⁴

Následující diferenciaci výzkumu, průzkumu a šetření je velmi zjednodušená, slouží pouze základnímu porozumění a rozhodnutí o správném postupu. **Detaily je nutné konzultovat s vedoucími prací.**

Výzkum

„Výzkum znamená proces vytváření nových poznatků. Jedná se o systematickou a pečlivě naplánovanou činnost, která je vedena snahou zodpovědět kladené výzkumné otázky a přispět k rozvoji daného oboru.“²⁵

Abychom mohli pracovat s termínem výzkum, musíme znát také standardizovaná kritéria výzkumu – postupovat podle nich nebo je alespoň brát na vědomí. Výzkum v diplomové práci nemusí dokonale splňovat veškerá vědecká kritéria, avšak z textu musí být patrné, že je student bezpečně zná. Slabší místa svého výzkumu může shrnout v kapitole Limity výzkumu.

Realizace regulérního výzkumu obvykle trvá několik let. Jen tvorba dobrého dotazníku, který by byl v souladu s výzkumnými otázkami a kopíroval oblasti konceptualizované v teoretické části, je myšlenkovou prací na dny nebo týdny. **Postup, kdy student rozdá nahodile vytvořený dotazník, který nevznikl v souladu s konceptualizací ani operacionalizací, a zjištěné výsledky v textu krátce shrne, není regulérním výzkumem.**

²² Empirická, tj. zkušenostní, praktická část. Obsahuje sběr a zpracování dat nebo informací.

²³ Zákon o vysokých školách v § 46 definuje magisterské studium jako cestu k nabytí teoretických poznatků na základě současného vědeckého poznání ke zvládnutí aplikace výzkumu a k rozvoji tvůrčí práce.

²⁴ Zákon o vysokých školách, § 45.

²⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*, 2005, s. 30.

Kritéria výzkumu:

- Validita, reliabilita a reprezentativnost u kvantitativního výzkumu (výpočet korelací, statisticky významných odchylek, chí-kvadrátů atp.). „Kvantitativní metoda má vést k měření, které má být validní a reliabilní.“²⁶
- Triangulace – zajištění shodných výsledků za použití různých metod, výzkumníků apod. – týká se hlavně kvantitativního výzkumu
- Užití vybrané vědecké metody u kvalitativního výzkumu (pouhá kategorizace nestačí, vhodnými metodami jsou např.: zakotvená teorie, otevřené nebo axiální kódování apod.)

Průzkum

V literatuře je průzkum definován jako analytický postup, který je nematematický, zkoumá jevy a spojení základních složek a interpretuje jejich význam.²⁷

Průzkum si neklade vědecké cíle, zaměřuje se na konkrétní úkol a jeho aplikaci do praxe.

Řeší přesněji ohraničený problém – např. problém na jednom konkrétním pracovišti s následným využitím v konkrétní praxi.

Šetření²⁸

Neklade si vědecké cíle, ale užívají se základní matematicko-statistické metody.

Metodou sběru dat může být dotazník, případně anketa. Jako metody zpracování dat postačují četnosti, modus a medián.

Výzkum, průzkum i šetření jsou strukturovanou myšlenkovou prací (podrobněji v kap. 9).

8.1 Základní typy výzkumu, průzkumu nebo šetření

Typ výzkumu je určující pro volbu metod sběru i zpracování dat. Rozlišujeme 3 základní typy:

A. Kvantitativní

B. Kvalitativní

C. Smíšený

A. Kvantitativní – metoda sběru dat = dotazník, metoda zpracování dat = chí-kvadrát, **dedukce**.

Př.: Na základě obecné teorie o sociálních pracovnících vytváříme hypotézu, kterou sebranými daty potvrdíme nebo vyvrátíme.

B. Kvalitativní – metoda sběru dat = narativní rozhovor, ohniskové skupiny, pozorování, fenomeno-

²⁶ TOPINKA, D. *Metody a techniky výzkumu v sociální práci*, 2013, s. 29.

²⁷ KUTNOHORSKÁ, J. *Výzkum v ošetrovatelství*, 2009.

²⁸ Někdy se užívá pojem výzkumné šetření, z hlediska metodologického i jazykového má však tento pojem hybridní charakter. V praxi by neměl řešit nerozhodnost mezi výzkumem a šetřením, vhodnějším řešením je nazvat zvolený postup pravým jménem a s pomocí literatury zdůvodnit jeho klady a limity.

logický přístup. Metoda zpracování = zakotvená teorie, **indukce**.

Př.: Konkrétní poznatky z rozhovorů se sociálními pracovníky analyzují, kódují a zobecňují tak, abych vytvořil(a) novou teorii.

C. Smíšený – kombinace kvantitativních a kvalitativních metod, je nejnáročnější na znalosti výzkumníka

V zásadě platí, že kvantitativní postup ověřuje teorii a testuje hypotézy, kvalitativní novou teorii vytváří.

9. Metodologická struktura

Každé bádání má svůj postup, který se v diplomové práci prezentuje.²⁹ Empirické šetření nelze realizovat živelně. Předem **promyšlená metodologie** je podmínkou úspěchu. Musíme dobře vědět, jaké jsou cíle, výzkumné otázky, co přesně zjišťujeme a jakými metodami. Teprve poté prezentujeme a interpretujeme výsledky.

Studenti mívají značný respekt k termínu **konceptualizace**. O co se vlastně jedná? Každý výzkum potřebuje své teoretické pozadí – dobře definovaná teoretická východiska, s nimiž dále pracujeme ve výzkumné otázce. V podstatě se jedná o teoretické kapitoly, v nichž vymezujeme stěžejní pojmy. Teoretická část práce by měla obsahovat tzv. současný stav vědeckého poznání, které se přímo váže k výzkumné otázce. Každá teoretická kapitola, která s výzkumnými záměry téměř nesouvisí nebo neobsahuje informace podstatné k našemu výzkumu, bývá prací navíc. Konceptualizace je tedy teoreticky zaměřenou částí práce, která **zpravidla předchází vlastnímu výzkumu**.

Následující struktura je doporučena, konzultujte ji se svými vedoucími práce. Některé body lze vynechat nebo přeskupit v závislosti na charakteru výzkumu nebo šetření. Jiné (tučně označené) patří ke standardu a lze je považovat ve všech případech za povinné.

1. **Cíle a výzkumné otázky**
2. **Úkoly**
3. **Metody sběru dat**
4. **Metody zpracování dat**
5. Zdůvodnění zvolených metod
6. **Charakteristika zkoumaného vzorku**
7. **Metodika**
8. **Hypotézy** (u kvantitativního výzkumu)
9. **Operacionalizace**
10. **Etické zásady**
11. Limity šetření
12. **Výsledky a interpretace**³⁰
13. **Shrnutí výzkumu** (odpovědi na HVO a DVO)
14. **Diskuse**

9.1 Vysvětlení povinných bodů metodologické struktury

Následující text obsahuje heslovité vysvětlení jednotlivých bodů. V tomto studijním materiálu se

---

²⁹ Pokud má empirickou (praktickou) část práce bakalářská, struktura má být také prezentována, ale může mít stručnější formu (povinné údaje).

³⁰ Ze stylistického hlediska je vhodné výsledky a interpretaci umístit do zvláštní hlavní kapitoly se subkapitolou shrnutí šetření. Diskusi je pak vhodné také umístit do samostatné kapitoly, která jako vrchol celé práce uzavírá text a propojuje všechny jeho části.

nám jedná o základy badatelské práce, podrobnější pokyny a příklady lze načerpat v literatuře a ve výuce.³¹ Příklady vhodných zdrojů jsou uvedeny v Příloze č. 5.

- **Cíle³²**

Cílem mé práce je zjistit... a tím odpovědět na hlavní výzkumnou otázku.

A. Hlavní výzkumná otázka (HVO):

Př.: Jaký je vztah mezi počtem nezaměstnaných absolventů sociální práce a počtem hodin jejich odborné praxe během studia? (kvantitativní výzkum)

Př.: Jak zaměstnaní absolventi sociální práce hodnotí své současné uplatnění v oboru? (kvalitativní výzkum)

Hlavní výzkumná otázka vychází:

- z charakteru výzkumu (kvantitativní x kvalitativní)
- z toho, co je mi nejasné a chci to zjistit³³

Zde si znovu připomeňme **nutnost provazovat teoretickou a empirickou část**. K tomu nám slouží právě **konceptualizace**. Př.: Ve výzkumné otázce se nám objeví pojem kvalita života, který žádá vysvětlení. Proto mu věnuji jednu teoretickou kapitolu (např. Kvalita života – definice a měření). Každá kapitola, která přímo nesouvisí s výzkumnou otázkou nebo ji nekonceptualizuje, bývá v textu nadbytečná.

- **Úkoly**

Co musím konkrétně připravit a udělat, abych mohl(a) na výzkumnou otázku odpovědět? Jde o rámcový postup nebo harmonogram.

- **Metody sběru dat**

Výčet konkrétních metod sběru dat.

Např. Dotazník, polostrukturovaný rozhovor, zúčastněné pozorování, ohniskové skupiny, experiment

- **Metody zpracování dat**

Výčet konkrétních metod, které ovládám a použiji ve chvíli, kdy budu mít sebraná data. Např.:

- statistické metody (chí-kvadráty, korelace, příp. modus, medián u kvantitativního výzkumu)
- zakotvená teorie, otevřené, axiální, selektivní kódování, obsahová analýza, hermeneutický výklad, fenomenologický přístup (u kvalitativního výzkumu)
- indukce, dedukce, analýza dokumentů, komparace, kategorizace, explanace

31 Tato kapitola byla konzultována s kolegou Janem Kaňákem, na jehož kurzech k metodám výzkumu lze komunikovat další otázky, nejlépe ty, které by se přímo týkaly vašich magisterských prací.

32 Formulaci cílů je podrobněji věnována kap. 5.

33 Nejprve si musíme ověřit, že odpověď ještě nikdo nezjistil (rešerše v knihovně a studium provedených výzkumů, pravidelná četba časopisů k oboru – Sociální práce / Sociálna práca, Fórum sociální práce aj.).

- **Charakteristika zkoumaného vzorku**

Detailnější popis vzorku. Výčet přesných kritérií, podle nichž budou respondenti vybíráni. Návratnost dotazníků.

Př.: Do zkoumaného vzorku jsem zahrnul(a) pražské sociální pracovníce a pracovníky s magisterským vzděláním v oboru sociální práce s délkou praxe vyšší než rok, kteří působí na pracovištích s pověřením k sociálně-právní ochraně dětí. Podařilo se mi získat dotazníky od 96 respondentů, návratnost z celkového počtu distribuovaných dotazníků je 50 %.

- **Metodika**

Popis sběru dat (např. popis realizace rozhovorů – časové vymezení, prostředí, technické a praktické vybavení)

- **Hypotézy**

„Hypotéza je domněnka, podmíněně pravdivý výrok o vztahu mezi dvěma či více jevy, o existenci nějakého faktu, fenoménu, procesu...“³⁴

Předjímá určitý vztah, který je možné výzkumem vypočítat a ověřit.

Musí vycházet z **konceptualizace**, tedy ze znalostí dílčích jevů, jimž se věnujeme v teoretických kapitolách.

Hypotéza **obsahuje měřitelné proměnné**.

Př.: Mezi mírou vyčerpání sociálních pracovníků zjištěnou dotazníkem BX a výší jejich mzdy existuje statisticky významný vztah.

Defenzivní sociální práci realizují sociální pracovníci ve státním sektoru, a to o 50 % častěji než sociální pracovníci v nestátním sektoru.

Verifikace (potvrzení) hypotézy je stejně cenné jako **falzifikace** (vyvrácení).

- **Operacionalizace**

„Proces převodu pojmů na zkoumatelné ukazatele.“³⁵

Vytváření měřitelných, pozorovatelných faktorů – indikátorů

Výsledkem operacionalizace jsou konkrétní otázky dotazníku nebo rozhovoru, indikátory konceptualizovaných pojmů a kritéria vyhodnocování.

Prakticky se jedná o rozpracování hlavní výzkumné otázky do dílčích výzkumných a tazatelských otázek.

Př.:

HVO: Jak zaměstnaní absolventi sociální práce vnímají své současné uplatnění v oboru?

DVO: Projevují sociální pracovníci v manažerské pozici spokojenost v zaměstnání?

atp.

Procesu operacionalizace napomáhá tzv. **transformační tabulka**, v níž jsou rozpracovány dílčí výzkumné otázky na otázky tazatelské (konkrétní otázky dotazníku, rozhovoru apod.).

---

34 REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 2009, s. 60.

35 Tamtéž, s. 51.

Pozor na vágní pojmy typu spokojenost. Ty je potřeba konceptualizovat, tj. vymezit a stanovit jejich kritéria.

- **Etické zásady**

U všech provedených rozhovorů bude zaručena anonymita. Otázky nebudou sugestivní ani manipulativní. Tazatel bude neutrální, nebude sdělovat svoje názory a zkušenosti. Nahrávání bude předem dojednáno. S každým respondentem bude proveden informovaný souhlas, jehož znění prezentuji v Příloze X této práce.

- **Výsledky a interpretace**

Vhodné umístit do zvláštní kapitoly. Přehled hlavních zjištění řazený logicky (podle tematických okruhů, případně dílčích výzkumných otázek).

Častá chyba – nepřehledný přepis všech zjištění, bez kategorizací a interpretace. Doslovné úryvky sice ilustrují text, ale prezentace výsledků nemá být pouze výčtem úryvků. Výzkumníkova práce spočívá v **třídění, hledání souvislostí, interpretacích.**

- **Shrnutí výzkumu**

Stručná a věcná prezentace hlavních výsledků. Rekapitulace HVO, DVO. Potvrzení nebo vyvrácení hypotéz.

- **Diskuse**

Je vrcholem celé práce – uzavírá ji. Stylisticky propojuje teorii s praxí.

- vhodné umístit ji do samostatné kapitoly
- diskuse hlavních zjištění, komparace vybraných informací uvedených v teorii a zjištěných poznatků (pokorným způsobem – pokud studentův výzkum není reprezentativní, nelze si osobovat pravdu)
- **argumentace**
- **formulace otázek**
- podněty k dalšímu zkoumání
- nápady a inspirace do odborné praxe

10. Nedostatky v diplomové a bakalářské práci

Příle ani bohatá praxe autora nezaručuje kvalitní text. Pokud píšeme živelně, bez vědomí metodologických a stylizačních zásad, výsledkem bude jen **beztvará změt' informací**.

V následujících řádcích uvádím výběr nedostatků a chyb, které každoročně vytýkáme v posudcích, ačkoli bychom raději chválili.

A. Zásadní chyby

- **Cíle textu** – chybná formulace nebo absence (podrobně v kap. 5)
- **Neoborovost** – téma neodpovídá studovanému oboru nebo s ním jen volně souvisí
- **Práce se zdroji** – v rozporu s platnými normami psaní (chybné citování v textu, neprovázání citací v textu se seznamem literatury, kombinace citačních stylů, chybějící povinné údaje)
- **Etika psaní** – v rovině odcizování informací (neznačení autorů), v rovině etiky sociální práce (nerespekt k lidským právům, anonymitě klienta apod.)
- **Pravopis**

B. Jiné nedostatky

- **Nevyváženost textu** – přemíra práce věnovaná méně důležitým kapitolám, nedostatečný rozsah podstatných částí. Rozsah hlavních kapitol menší než 3 strany.
- **Nesystematičnost** – text nesměřuje k cíli logicky, krok za krokem, od obecného ke konkrétnímu
- **Nízká provázanost teorie s empirií** (praktickou částí) – jejich vztah by měl být přímý, měly by tvořit jeden konzistentní celek
- **Tzv. výpiskování** – text působí dojmem studentských výpisků, nikoli jako souvislý text (odstavce by se měly řadit dle témat, ne podle autorů)
- **Neaktuálnost** – práce se zastaralými zdroji, absence poznatků z nových periodik
- **Malá pozornost věnovaná výsledkům a interpretaci zjištěného**
- **Kategorické soudy**³⁶
- **Diskuse** (chybí nebo je nedostatečná)
- **Stylistické a formální nedostatky**
- **Metodologické nedostatky** (podrobněji v kap. 8 a 9)
  - chybně zvolená metoda vzhledem k charakteru zkoumání (kvalitativní, kvantitativní)
  - chybějící metody zpracování dat (nejen sběru dat) aj.

---

36 Jednoznačné (tzv. černobílé) výroky a tvrzení, bez argumentace. *Př.: Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním je v ČR nedostatečná a finančně podhodnocená* (Je tomu tak ve všech segmentech a organizacích? Jak své tvrzení dokladujeme?)

10.1 Kritéria hodnocení v posudcích

- Volba tématu (aktuálnost, potřebnost)
- Oborovost – nakolik autor(ka) reflektuje specifické metody sociální práce, roli a kompetence sociálního pracovníka, pracovnice?³⁷
- Cíl – co má být výsledkem? (preciznost formulace – vymezení pole působnosti; funkčnost – chrání autora a jeho práci?)
- Dílčí cíle – rozpracovaný cíl krok za krokem, koncept, navržený systém psaní
- Splnění cílů (rekapitulaci a zhodnocení cílů uvádí student v závěru)
- Dodržení zadání a cílů
- Logická struktura textu, vyváženost vzhledem k cílům
- Provázanost kapitol, vzájemné souvislosti (tvar práce)
- Etické zásady – etika psaní, etika sociální práce
- Práce se zdroji (kvalita, množství, různorodost, citační etika dle ČSN ISO)
- Terminologie sociální a charitativní práce
- Metodologická náročnost a správnost (volba korektních metod, které student ovládá)
- Schopnost samostatně aplikovat teoretické poznatky
- Využití poznatků ze studia
- Kvalita dosažených výsledků, přínos a využití
- Interpretace a diskuse
- Jazyk (pravopis a stylistika)
- Přehlednost, srozumitelnost
- Grafická úprava
- Originalita (ne jako primární kritérium, text nemusí být originální tzv. za každou cenu)
- Průběh spolupráce s konzultantem (iniciativa, samostatnost, časový management)
- Celkový dojem

10.2 Obhajoba

- Stručná prezentace **východisek, cílů, metod a závěrů** práce
- Řešení otázek z posudků (po předchozí přípravě, odbornost)
- Orientace ve zvolené problematice (reakce na otázky)
- Prezentační a komunikační dovednosti

---

³⁷ Sociální práce není synonymem celé psychosociální sféry ani sociálních služeb.

ZÁVĚR

Cílem tohoto textu bylo poskytnout studijní oporu na cestě k profesnímu rozvoji zejména studentům navazujícího magisterského oboru Sociální a charitativní práce. První část práce je věnována praxím. Druhá část je k dispozici všem, kteří se v obavách pouští do psaní diplomové (bakalářské) práce. Mojí snahou bylo vyzdvihnout prospěšnost včasné profilace studentů magisterských oborů a možnost systematického, promyšleného vzdělávání v trojúhelníku teorie – praxe – diplomová práce.

Veškerá doporučení k diplomové práci, která jsou uvedena v tomto textu, mají za cíl inspirovat. Nejedná se o závazné standardizované pokyny. **Pokud vedoucí práce doporučí jiný způsob a poskytne jiné vzory, přednostně je respektujte.** Tento studijní materiál obsahuje pouze minimalistické ukázky a vzory.

Text byl doplněn postřehy studentek a studentů sociální práce a úryvky z rozhovorů se sociálními pracovníky a pracovníky, které/kteří působí v reálné praxi a rozhodly(i) se s námi sdílet svoje studijní a profesní zkušenosti.

Tato skripta byla psána s cílem strukturovat a usnadnit čtenářům profesní růst. Může se stát, že první dojem z některých kapitol vyvolá opačný efekt. Pevně věřím, že druhý dojem v kombinaci s veškerou snahou pedagogů zkvalitňovat vzdělávání na Husitské teologické fakultě přispěje k vědomí, že studium sociální a charitativní práce bylo dobrou volbou.

Tereza Cimrmannová

LITERATURA

- BLANCHARD, K., JOHNSON, S. *Minutový manažer*. Praha: Pragma, 1993. ISBN 80–85213–29-X.
- ELICHOVÁ, M. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4.
- GEGENBÜHL-CRAIG, A. *Nebezpečí moci v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-809-8.
- HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: Osmium, 1999. ISBN 80–902081–8–5.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80–7367–040–2.
- HOGENOVÁ, A. *K fenoménu sebepoznání*. Praha: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-987-478-5.
- JANEBOVÁ, R. „Ale nikomu to neříkejte...“ aneb dilema mezi sdělováním informací a mlčenlivostí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. *Sociální práce/Sociálna práca*. Praktické užití teorie v sociální práci. Brno: ASVSP, ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2010, roč. 10, č. 3, s. 88–99. ISSN 6204-53.
- JANEBOVÁ, R. Dilemata mezi právem a etikou aneb právo nezavazuje odpovědnosti. In Kappl, M., Smutek, M., Truhlářová, Z. (eds.). *Etika sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. ISBN 978-80-7435-037-35.
- JŮN, H. *Moc, pomoc a bezmoc v sociálních službách a ve zdravotnictví*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-590-5.
- KAŠOVÁ, J. Prožitek jako způsob učení. In *Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. ©2013 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/17861/PROZITEK-JAKO-ZPUSOB-UCENI.html/>.
- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006. ISBN 978-80-262-1147-1.
- KUTNOHORSKÁ, J. *Výzkum v ošetrovatelství*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2713-4.
- METODIKA PSANÍ ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ [online]. ©2017 [cit. 2. 11. 2017]. Dostupné z: <https://www.htf.cuni.cz/HTF-156.html>.
- MUSIL, L. „Ráda bych Vám pomohla, ale...“ Dilemata práce s klienty v organizacích. Brno: Marek Zeman, 2004. ISBN 80–903070–1–9.
- PUNOVÁ, M., NAVRÁTILOVÁ, J. a kol. *Praktické vzdělávání v sociální práci optikou konceptu resilience*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7337-1.
- REICHL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SCHMIDBAUER, W. *Psychická úskalí pomáhajících profesí*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80–7178–312–9.
- TOPINKA, D. *Metody a techniky výzkumu v sociální práci: studijní text pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3853-5.
- Zákon 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – List mentora

Příloha č. 2 – Bibliografický zápis dle ČSN ISO 690, 2011

Příloha č. 3 – Obsah – tradiční postup A

Příloha č. 4 – Obsah – kreativní postup B

Příloha č. 5 – Výzkum v sociální práci – doporučená literatura

Příloha č. 1

List mentora

Mentor (sociální pracovník)³⁸ a kontakt: _____

Název pracoviště a obec: _____

Obsah praxe garantovaný mentorem:

1. Osobní doprovázení na pracovišti
2. Zapůjčení etického kodexu pracoviště, konzultace
3. Zajištění kontaktu s klientem – náslech, pozorování, soc. šetření, soudní jednání apod.
4. Reflexe specifických metod a kompetencí sociálního pracovníka
5. Konzultace na téma psychická úskalí na pracovišti a zranitelná místa studenta
6. Hodnocení (zpětná vazba v tabulce)

Hodnocení mentora (na konci praxe):³⁹

Kompetence pro praxi v sociální práci	Hodnocení mentora ⁴⁰
1. Orientace v zákonech	1 2 3 4 5 6 7
2. Znalost etických zásad	1 2 3 4 5 6 7
3. Schopnost komunikace s cílovou skupinou	1 2 3 4 5 6 7
4. Schopnost komunikace v týmu	1 2 3 4 5 6 7
5. Odbornost – možnosti sociální práce s cílovou skupinou	1 2 3 4 5 6 7
6. Znalost vlastních zranitelných míst, práce s nimi, sebereflexe	1 2 3 4 5 6 7
7. Znalost sítě psychosociálních služeb v dané lokalitě	1 2 3 4 5 6 7
8. Silná místa studenta (co chválím, v čem pokračovat?):	
9. Doporučení, podněty ke zlepšení:	

Prohlašuji, že podpořím systematické plnění úkolů k zápočtu přímo na pracovišti a souhlasím s výše uvedeným obsahem spolupráce se studentkou/studentem.⁴¹

Potvrzuji, že student(ka) _____ na našem pracovišti absolvoval(a) odbornou praxi v trvání _____ h.

V _____ dne _____ (podpis a razítko).

³⁸ Sociální pracovníce/pracovník dle 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ Student vyplňuje podobnou tabulku ve své sebereflexi.

⁴⁰ Úplné zvládnutí = 7 bodů.

⁴¹ Magisterský obor Sociální a charitativní práce na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Kontakt na garantku magisterských praxí: TerezaCimrmanova@email.cz, telefon: 222 539 201.

Příloha č. 2

Bibliografický zápis dle ČSN ISO 690, 2011

Níže uvedený zápis zdrojů odpovídá České stání normě v minimalistickém stylu (obsahuje pouze povinné údaje). **Variant správného zápisu je mnoho**, stačí si zvolit ten, který tyto **povinné údaje** obsahuje, a automaticky jej používat.⁴²

Studenti často využívají podpory programů, které po vložení názvu zdroje vyhotoví citaci za ně. Pozor na drobné nelogičnosti, které tyto programy „vyhotovují“.⁴³

Odkaz v textu by měl obsahovat pouze základní údaje (Matoušek, 2015; v případě doslovné citace – Matoušek, 2015, s. 5). To se týká i elektronických zdrojů – webové odkazy na zdroje přímo v textu jsou zbytečné a rušivé). Až v seznamu zdrojů se uvádí všechny povinné bibliografické údaje.

Důležitá je také **jednotnost** bibliografického zápisu (nekombinovat závorky a citace pod čarou). Měřítkem kvalitního bibliografického zápisu je **provázanost citace v textu se seznamem literatury**. Častou chybou, která tuto provázanost znemožňuje, je nerozlišování:

- Monografie
- Sborníku
- Kapitoly v knize
- Převzaté citace

Monografie:

ELICHOVÁ, M. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 271–0080–4.

Citace v textu: Elichová, 2017.

Odborný časopis:

JANEBOVÁ, R. „Ale nikomu to neříkejte...“ aneb dilema mezi sdělováním informací a mlčenlivostí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. *Sociální práce/Sociálna práca*. Praktické užití teorie v sociální práci. Brno: ASVSP, ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2010, roč. 10, č. 3, s. 88–99. ISSN 6204-53.

Citace v textu: Janebová, 2010.

Sborník (existuje editor) nebo kapitola v monografii (existuje hlavní autor):

MALÍK, O. Osobní odpověď na utrpení. In Němec, J. (ed.). *Bolest a naděje*. Praha: Vyšehrad, 1992,

42 Např. vydání není povinným údajem, pokud se nejedná o 2. a další vydání.

43 Např. citace.com. je vynikající pomůckou, ale v případě více autorů zdroje je třeba opravit např. NOVÁK, Tomáš a Zbyněk, GABRIEL. Logicky: NOVÁK, Tomáš, GABRIEL, Zbyněk.

s. 217–235. ISBN 80–7367–040–2

Citace v textu: Malík. In Němec, 1992.

Diplomové, disertační práce:

BOB, P. *Disociativní tendence psyché*. Praha: Fakulta sociálních studií UK v Praze, 2002. Disertační práce. Vedoucí práce Jan Vymětal.

Citace v textu: Bob, 2002.

Přednáška, osobní konzultace:

KOUBA, P. *Krize jako katastrofická situace* (přednáška na 13. symposiu o lékařské etice – Etika a krize). Praha: Centrum pro bioetiku při ÚHSL 1. LF UK, Společnost lékařské etiky ČLS JEP, 2. 6. 2005.

Citace v textu: Kouba, 2005.

Citujeme: Kouba, 2005.

Zákony, deklaráce, úmluva:⁴⁴

ČESKO. Zákon č. 106 ze dne 11. května 1999 o svobodném přístupu k informacím. In: Sbíрка zákonů České republiky. 1999, částka 39, s. 2578–2582. Dostupný také z: <http://www.mvcr.cz/sbirka/1999/sb039-99.pdf>.

Citace v textu: Zákon č. 106/1999 Sb. + příslušná část nebo paragraf

Elektronické zdroje:⁴⁵

ŠIMKOVÁ, L. Role sociálního pracovníka – mnohovrstevnatá, dynamická a proměnlivá [online].

©2014 [cit. 2. 11. 2014]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/item/role-socialniho-pracovnika-mnohovrstevnata-dynamicka-a-promenliva>.

Citace v textu: Šimková, 2014 [online].

---

⁴⁴ Zápis zákona Česká státní norma neupravuje. Uvedený zápis je zavedenou zvyklostí. Přijatelný je i zápis: Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵ Kvalitní odborný zdroj by měl mít autora.

Příloha č. 3

Obsah – tradiční postup A⁴⁶

Seznam zkratk

Úvod

1. Teoretická kapitola

1.1

1.2

1.2.1

2. Teoretická kapitola

2.1

2.2

2.3

3. Teoretická kapitola

3.1

3.1.1

3.2

4. Teoretická kapitola

4.1

4.1.1

4.2

5. Možnosti spolupráce OSPOD s nestátním sektorem – kvalitativní šetření

5.1 Cíle a výzkumné otázky

5.2 Úkoly

Atd. (viz metodologickou strukturu v kap. 9)

6. Výsledky a interpretace

7. Shrnutí výsledků

8. Diskuse

Závěr

Seznam literatury

Seznam příloh

---

⁴⁶ Tento obsah není závazným návodem. Pohled na něj ale může pomoci k volbě správné varianty postupu (A x B).

Příloha č. 4

Obsah – kreativní postup B⁴⁷

Seznam zkratk

Úvod

1. Současný stav dosaženého poznání⁴⁸

1.1

1.2

2. Cíle výzkumu a výzkumné otázky

2.1 Cíle, úkoly, výzkumná otázka

2.2 Metody sběru dat

2.3 Metody zpracování dat

Atd. (viz strukturu v kap. 9)

3. Konceptualizace užitých pojmů⁴⁹

3.1

3.2

4. Výsledky a interpretace⁵⁰

4.1

4.2

4.2.1

5. Diskuse a shrnutí

Závěr

Seznam literatury

Seznam příloh

---

47 Tento obsah není závazným návodem. Pohled na něj ale může pomoci k volbě správného postupu (A x B).

48 Tj. odborné uvedení do tématu, aktuální stav vědeckých poznatků na dané téma.

49 Vymezení užívaných pojmů (kompilace definic z literatury, zdůvodnění příklonu k té či oné definici)

50 Nejzrozsáhlejší část textu. Strukturovaně prezentovaná zjištění.

Příloha č. 5

Výzkum v sociální práci – doporučená literatura

- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1993.⁵¹
- FLICK, U. *An Introduction to Qualitative Research*. London: SAGE, 2013.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016.
- HENDL, J. *Přehled statistických metod*. Praha: Portál, 2015.
- KAUFMANN, J. C. *Chápající rozhovor*. Praha: SLON, 2010.
- KUMAR, R. *Research Methodology: a step-by-step guide for beginners*. London: SAGE, 2014
- KUTNOHORSKÁ, J. *Výzkum v ošetrovatelství*. Praha: Grada Publishing, 2009.
- LOUČKOVÁ, I. *Integrovaný přístup v sociálně vědním výzkumu*. Praha: SLON, 2010.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006.
- MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2001.
- VÉVODOVÁ, Š., IVANOVÁ, K. *Základy metodologie výzkumu pro nelékařské zdravotnické profese* [online]. ©2015 [cit. 25. 10. 2017]. Dostupné z: http://projekt-vav-fzv.upol.cz/upload/soubory/vystupy_ka04/KA04_zaklady_metodologie_vyzkumu.pdf.
- REICHL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Nakladatelství Albert, 1999.
- TOPINKA, D. *Metody a techniky výzkumu v sociální práci*. Olomouc: UPOL, 2013.
- VÉVODOVÁ, Š., IVANOVÁ, K. *Základy metodologie výzkumu pro nelékařské zdravotnické profese*. Dostupné z: http://projekt-vav-fzv.upol.cz/upload/soubory/vystupy_ka04/KA04_zaklady_metodologie_vyzkumu.pdf.
- WALKER, I. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada Publishing, 2010.
- WATHERELL, M., TAYLOR, S., YATES, S. J. *Discourse as Data: A guide for analysis*. London: SAGE, 2001.

---

51 Některé zdroje vychází s partnerských oborů sociální práce, mohou však srozumitelným způsobem inspirovat.